

Povezanost negativnih iskustava iz primarne obitelji s nesigurnim stilom privrženosti i strahom od intimnosti u partnerskom odnosu

Sakač, Ela

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:362902>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Ela Sakač

**POVEZANOST NEGATIVNIH ISKUSTAVA IZ
PRIMARNE OBITELJI S NESIGURNIM STILOM
PRIVRŽENOSTI I STRAHOM OD INTIMNOSTI U
PARTNERSKOM ODNOSU**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA
DIPLOMSKI STUDIJ SOCIJALNOG RADA

Ela Sakač

**POVEZANOST NEGATIVNIH ISKUSTAVA IZ
PRIMARNE OBITELJI S NESIGURNIM STILOM
PRIVRŽENOSTI I STRAHOM OD INTIMNOSTI U
PARTNERSKOM ODNOSU**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof.dr.sc. Slavica Blažeka Kokorić

Zagreb, 2023.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Uloga roditeljskog ponašanja i međusobnog odnosa roditelja u razumijevanju budućih interpersonalnih odnosa djeteta	2
1.1.1. <i>Roditeljsko prihvaćanje/odbacivanje</i>	3
1.1.2. <i>Percepcija kvalitete partnerskog odnosa roditelja</i>	6
1.2. Određena obilježja partnerskih odnosa mladih odraslih osoba	7
1.2.1. <i>Strah od intimnosti</i>	7
1.2.2. <i>Privrženost u odrasloj dobi</i>	9
1.3. Teorijski okvir istraživanja	12
1.3.1. <i>Teorija roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja</i>	12
1.3.2. <i>Teorija socijalnog učenja</i>	14
2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja	15
3. Metoda	17
3.1. Uzorak	17
3.2. Postupak	18
3.3. Mjerni instrumenti	20
3.3.1. <i>Podaci o sociodemografskim obilježjima ispitanika, obilježjima primarne obitelji i iskustvima u partnerskom odnosu sudionika</i>	20
3.3.2. <i>Upitnik o doživljaju kvalitete partnerskog odnosa roditelja</i>	21
3.3.3. <i>Upitnik roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja</i>	22
3.3.4. <i>Upitnik komponenata straha od intimnosti</i>	23
3.3.5. <i>Skraćena verzija Brennanovog inventara iskustva u bliskim vezama</i>	23
3.4. Obrada podataka	24

4. Rezultati i rasprava	25
4.1. Povezanost između doživljaja roditeljskog odbacivanja i razine straha od intimnosti	25
4.2. Povezanost između doživljaja roditeljskog odbacivanja i razine nesigurnog stila privrženosti	28
4.3. Povezanost između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine straha od intimnosti u partnerskom odnosu	31
4.4. Povezanost između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine nesigurnog stila privrženosti prema partneru	33
4.5. Osvrt na ograničenja istraživanja i preporuke za buduća istraživanja	35
5. Implikacije za struku socijalnog rada	39
6. Zaključak	41
Literatura	444
Prilozi	522

Povezanost negativnih iskustava iz primarne obitelji s nesigurnim stilom privrženosti i strahom od intimnosti u partnerskom odnosu

Sažetak:

Djetinjstvo je prepoznato kao važno životno razdoblje u razumijevanju razvojnih ishoda pojedinca. Mnoga dosadašnja istraživanja pokazuju da upravo iskustva iz djetinjstva imaju veliku ulogu u razumijevanju budućih partnerskih odnosa djeteta. Pri tome se velika važnost pridaje kvaliteti odnosa roditelja prema djetetu te kvaliteti međusobnog odnosa roditelja.

Doživljaj roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja kao dimenzija roditeljskog ponašanja ima važnu ulogu u socioemocionalnom razvoju djeteta i oblikovanju bliskih, interpersonalnih odnosa djeteta kroz cijeli život. Također, međusobni odnos roditelja predstavlja važan model za razvoj budućih partnerskih odnosa djeteta.

S obzirom na to da je rana odrasla dob razdoblje uspostave romantičnih odnosa koje karakterizira povećana razina privrženosti i intimnosti, cilj ovog kvantitativnog istraživanja je ispitati povezanost između iskustava primarne obitelji i određenih obilježja partnerskih odnosa (strah od intimnosti, nesigurna privrženost). Istraživanje se bazira na neeksperimentalnom korelacijskom nacrtu, a provedeno je online anketnim upitnikom na prigodnom uzorku od 204 mladih odraslih osoba u dobi od 18 do 30 godina koji su trenutno u partnerskom odnosu ili imaju iskustvo partnerskog odnosa te su ujedno članovi različitih Facebook grupa namijenjenih mladim odraslim osobama.

Rezultati istraživanja potvrđuju da su doživljaj roditeljskog odbacivanja i percepcija niže kvalitete partnerskog odnosa roditelja, statistički značajno povezani s višom razinom straha od intimnosti i višom razinom nesigurnog stila privrženosti u partnerskom odnosu mladih odraslih osoba.

Zaključno, u radu je istaknuta važnost pravovremenog rada s obitelji s ciljem prevencije nepovoljnih razvojnih ishoda djeteta te nužnost prepoznavanja uloge primarne obitelji u oblikovanju i boljem razumijevanju dinamike partnerskih odnosa u odrasloj dobi.

Ključne riječi: roditeljsko odbacivanje, percepcija partnerskog odnosa roditelja, strah od intimnosti, nesigurna privrženost, rana odrasla dob

The connection of negative experiences in the family of origin with an insecure attachment style and fear of intimacy in a partner relationship

Abstract:

Childhood is recognized as an important life period in understanding the developmental outcomes of an individual. Many previous studies show that it is precisely childhood experiences that play a major role in understanding the child's future romantic relationships. At the same time, great importance is attached to the quality of the parents' relationship with the child and to the quality of the parents' mutual relationship.

The experience of parental acceptance/rejection as a dimension of parental behavior plays an important role in the child's socioemotional development and the shaping of the child's close, interpersonal relationship throughout life. Also, the mutual relationship between the parents represents an important model for the development of the child's future romantic relationships.

Given that early adulthood is a period of establishing romantic relationships characterized by an increased level of attachment and intimacy, the goal of this quantitative research is to examine the connection between the experiences of the family of origin and certain romantic relationships features (fear of intimacy, insecure attachment). The research is based on a non-experimental correlational design and was conducted with an online questionnaire on a convenient sample of 204 young adults aged 18 to 30 who are currently in a romantic relationship or have experience in a romantic relationship and are also members of various Facebook groups intended for young adults.

The results of the research confirm that the experience of parental rejection and the perception of a lower quality of the parents' partner relationship are statistically significantly associated with a higher level of fear of intimacy and a higher level of insecure attachment style in the romantic relationship of young adults.

In conclusion, the paper highlights the importance of timely work with the family with the aim of preventing unfavorable child development outcomes and the necessity of recognizing the role of the primary family in shaping and better understanding the dynamics of partner relationships in adulthood.

Key words: parental rejection, perception of parents' relationship, fear of intimacy, insecure attachment, early adulthood

Izjava o izvornosti

Ja, Ela Sakač pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Ela Sakač

Datum: 29. lipnja 2023.

1. Uvod

Ljudi su socijalna bića (Vasta i sur., 2005.) upućena na druge ljude i ovisna o interakciji s drugima (Bergmann, 2007.). Obitelj za dijete predstavlja prvi oblik društvenog kontakta (Kuterovac-Jagodić i Keresteš, 1997.), a samim time i najvažnije okruženje u kojem dolazi do ranog socijalnog i emocionalnog razvoja (Vasta i sur., 2005.).

Poimanje obitelji kao ključnog činitelja u rastu, socijalizaciji i sazrijevanju djeteta (Janković, 2012.) doprinijelo je prepoznavanju djetinjstva kao važnog životnog razdoblja u razumijevanju razvojnih ishoda pojedinaca. Već u najranijim pokušajima shvaćanja djetinjstva prisutno je viđenje djeteta kao aktivnog bića koje značajno doprinosi vlastitom razvoju, ali koje ima potrebu za responzivnim skrbnikom u svakoj fazi razvoja (Berk, 2008.). Stoga, djetinjstvo predstavlja razdoblje nezrelosti i ovisnosti (Babić, 2014.). Zbog spomenute ovisnosti o drugima, odrasli iz djetetova okruženja (prvenstveno skrbnici) u najvećoj mjeri utječu na razvojni put djeteta (Janković, 2012.).

Usprkos činjenici da se uloga obitelji u razvojnim ishodima pojedinca može promatrati iz različitih perspektiva, u istraživanjima o povoljnim i nepovoljnim utjecajima obitelji na razvoj djece, važno je staviti naglasak na obiteljske procese, odnose i interakcije (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Odnos svakog roditelja prema djetetu te međusobni odnosi roditelja snažno su povezani s razvojnim ishodom pojedinca (Brajša-Žganec i sur., 2014.) te će upravo oni biti glavni fokus ovog istraživanja.

Kada je riječ o odnosu na relaciji roditelj-dijete, razvojni ishodi djeteta najčešće se proučavaju u okviru roditeljskih odgojnih stilova. No, zbog kulturalne ograničenosti odgojnih stilova, Rohner ističe roditeljsko prihvaćanje/odbacivanje kao najvažniju dimenziju roditeljskog ponašanja (Rohner, 2021.). Pri tome, doživljaj roditeljskog prihvaćanja predstavlja temelj zdravog razvoja, dok roditeljsko odbacivanje predstavlja rizični čimbenik u djetetovom razvoju (Rohner, 2021.).

S druge strane, za djetetovo usvajanje i razvoj socijalnih i emocionalnih vještina od iznimne je važnosti međusobni odnos roditelja koji dijete promatra tijekom svog djetinjstva i sazrijevanja (Amato i DeBoer, 2001.). Djeca temeljem odnosa svojih roditelja

izgrađuju očekivanja o vlastitim budućim intimnim odnosima te ujedno usvajaju vještine za uspostavu i održavanje interpersonalnih odnosa (Amato i DeBoer, 2001.). Dakle, odnos između roditelja predstavlja značajan model u razumijevanju budućih intimnih odnosa djeteta.

Mnoga dosadašnja istraživanja pokazuju da upravo iskustva iz djetinjstva imaju veliku ulogu u kvaliteti kasnijih partnerskih odnosa pojedinca (Del Toro, 2012.), stoga je važno istraživati odnos između iskustva iz primarne obitelji i obilježja kasnijih partnerskih odnosa pojedinca. Zbog temeljne potrebe za pripadanjem, uspostavom i održavanjem interpersonalnih odnosa (Baumeister i Leary, 1995.), većina ljudi zasniva partnerske odnose u ranoj odrasloj dobi. Stoga uzorak ovog istraživanja čine mlade osobe u dobi od 18 do 30 godina. Također, u razdoblju rane odrasle dobi romantične veze sve više predstavljaju jedinstvenu vezu između dva partnera koju karakterizira povećana razina privrženosti i intimnosti (Shulman i Scharf, 2000., prema Shulman i Connolly, 2013.). Stoga će u ovom istraživanju naglasak biti na ispitivanju straha od intimnosti i nesigurnog stila privrženosti kao važnih obilježja partnerskih odnosa mladih.

Iako su istraživanja dugo nastojala objasniti kvalitetu partnerskih odnosa temeljem osobina partnera ili njihovog odnosa, ne uzimajući u obzir širi društveni kontekst (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.), interakcije među partnerima neminovno su povezane s okruženjem pojedinog partnera.

U skladu s time, cilj ovog istraživanja je ispitati odnos između obilježja primarne obitelji i određenih karakteristika partnerskih odnosa mladih odraslih osoba.

1.1. Uloga roditeljskog ponašanja i međusobnog odnosa roditelja u razumijevanju budućih interpersonalnih odnosa djeteta

Polazeći od pretpostavke da djetetova najranija iskustva interpersonalnih odnosa u kojima sudjeluje osobno te koje promatra, mogu poslužiti kao model za kasnije romantične odnose (Gray i Steinberg, 1999., prema Sternberg i sur., 2006.), važno je razumjeti

obilježja roditeljskog ponašanja prema djetetu te međusobnog odnosa roditelja koja mogu biti povezana s nepovoljnim ishodima u budućem partnerskom odnosu djeteta.

1.1.1. Roditeljsko prihvaćanje/odbacivanje

Istraživanja pokazuju da postoje brojni čimbenici koji mogu predstavljati rizik unutar obitelji (Rutter i Herson, 1979., prema Janković, 2012.), no Janković (2012.) kao posebno rizičan faktor ističe nedostatak ljubavi i kvalitetne komunikacije s djetetom. Izostanak tople obiteljske atmosfere, brige i pažnje roditelja u razdoblju djetetova odrastanja može otežati razvoj sigurno prilagođene, zadovoljne, sretne, a samim time i zdrave odrasle osobe (Janković, 2012.). U skladu s time, Rohner (2021.) ističe da roditeljska ljubav ima najvažniju ulogu u životu i razvoju djeteta.

Roditeljsko prihvaćanje i odbacivanje zajedno čine bipolarnu dimenziju topline. Na jednoj strani kontinuuma je roditeljsko prihvaćanje, a na drugoj strani roditeljsko odbacivanje (Rohner, 2021.). Pojam roditeljsko prihvaćanje/odbacivanje upozorava na važnost roditeljske ljubavi te na opasnost od roditeljskog zanemarivanja te svih oblika nasilja (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Odnosno, roditeljsko prihvaćanje predstavlja jedan od ključnih čimbenika koji određuje ozračje sreće, mira i zadovoljstva, dok roditeljsko odbacivanje može biti povezano sa stalnim osjećajem nezadovoljstva, kako u djetinjstvu, tako i u kasnijem životu i cjelokupnom razvoju (Janković, 2012.).

Roditeljsko prihvaćanje se odnosi na ljubav, privrženost, njegu, toplinu, brigu, podršku koju roditelji osjećaju i pokazuju prema djetetu (Rohner, 2021.). Ono je izraženo kao toplina/ljubav koja može biti iskazana tjelesno (grljenje, ljubljenje, milovanje), verbalno (pohvala, nježne riječi) ili simboličko (Rohner, 2021.). Roditeljska toplina, podrška i ljubav imaju pozitivan utjecaj na emocionalnu i socijalnu stabilnost i zrelost djeteta (Brajša-Žganec i sur., 2014.) te potiču razvoj pozitivnih osjećaja kod djeteta (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Stoga, djeca koja se osjećaju prihvaćeno i voljeno od strane skrbnika imaju povoljnije uvjete za socijalni i emocionalni razvoj (Rohner, 2021.). Također, doživljaj prihvaćanja važan je za pozitivno interpersonalno ponašanje te za zdrav

psihosocijalni razvoj (Khaleque, 2013., prema Khaleque i sur., 2019.). Ujedno, emocionalna toplina te doživljaj roditeljskog prihvaćanja obilježja su zdrave i poticajne obitelji.

Rezultati longitudinalne studije pokazuju da je češće roditeljsko izražavanje ugodnih emocija i prihvaćanje djetetovih emocija u djetinjstvu povezano s češćim pokazivanjem takvih emocija u odrasloj dobi (Bronstein i sur., 1996., prema Brajša-Žganec, 2003.). Može se zaključiti da na roditeljsko ponašanje dijete reagira emocionalno, a emocije imaju glavnu ulogu u kasnijem interpersonalnom životu pojedinca (Brajša-Žganec, 2003.). Također, Kuterovac-Jagodić i Keresteš (1997.) navode da emocionalni odnos roditelja i djeteta oblikuje djetetova očekivanja i reakcije u kasnijim interpersonalnim odnosima. Primjerice, pokazano je da majke koje izražavaju pozitivne emocije imaju djecu koja su emocionalno kompetentnija i sklonija izražavati pozitivne emocije (Denham, 1997., prema Brajša-Žganec, 2003.). Navedeno je moguće objasniti Eriksonovom teorijom psihosocijalnog razvoja prema kojoj je za razvoj djetetovog povjerenja u svijet i okolinu od iznimne važnosti roditeljska skrb obilježena ljubavlju i suosjećanjem (Berk, 2008.). Nasuprot tome, dijete koje ne razvije temeljno povjerenje u svijet oko sebe vjerojatno neće očekivati suosjećanje i prihvaćanje od strane drugih, što u konačnici može dovesti do većeg osjećaja nesigurnosti u interpersonalnim odnosima (Berk, 2008.).

Razvoj nepovjerenja u svijet i okolinu često se povezuje s doživljajem roditeljskog odbacivanja koje predstavlja izostanak ili nedostatak topline, ljubavi ili naklonosti prema djetetu, odnosno izostanak ponašanja i osjećaja povezanih s prihvaćanjem djeteta (Rohner, 2021.). Roditeljsko odbacivanje može biti izraženo sljedećim dimenzijama: (1) neprijateljstvo/agresija, (2) indiferentnost/zanemarivanje, (3) nediferencirano odbacivanje (Rohner, 2021.). Rohner ističe da su neprijateljstvo i indiferentnost unutarnja psihološka stanja roditelja, dok agresija i zanemarivanje predstavljaju vanjsku manifestaciju roditeljskog ponašanja prema djetetu koje proizlazi iz spomenutih unutarnjih psiholoških stanja (Rohner, 2021.). Kada roditelji djeluju temeljem osjećaja neprijateljstva, javlja se agresija kroz tjelesnu manifestaciju (udarac, guranje, štipanje, grebanje) ili verbalnu manifestaciju agresije (ruganje, omalovažavanje).

Važno je istaknuti da zanemarivanje nije izraženo samo kao tjelesna ili psihološka nedostupnost roditelja, već se odnosi i na nepridavanje pozornosti ni važnosti djetetu, njegovim emocionalnim potrebama (Rohner, 2021.). Naposljetku, nediferencirano odbijanje se odnosi na subjektivan osjećaj djeteta da nije voljeno, da ga se ne cijeni te da nitko ne brine o njemu (Rohner, 2021.).

Učestala izloženost neugodnim emocijama te doživljaj odbacivanja od strane skrbnika mogu imati nepovoljni utjecaj na socijalni i emocionalni razvoj djeteta (Denhamova i sur., 1994., prema Brajša-Žganec, 2003.; Rohner, 2021.). Zapravo, doživljaj roditeljskog odbacivanja može imati nepovoljne ishode na razvoj pojedinca jer odražava iskustvo zlostavljanja, zanemarivanja i nedovoljnog iskazivanja pozitivnih emocija (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.) Navedeno predstavlja obilježja rizične obitelji za koju su, između ostalog, karakteristični hladni, zapuštajući, zanemarujući odnosi roditelja prema djetetu.

Istraživanja pokazuju da je percipirano roditeljsko odbacivanje povezano s negativnim razvojnim ishodima uključujući anksioznost, emocionalnu nesigurnost, usamljenost te poteškoće u interpersonalnim odnosima (Rohner, 1986., Rohner i Britner, 2002., prema Ki i sur., 2018.). Isto tako, novija istraživanja posebnu važnost pridaju proučavanju emocionalne regulacije tj. usklađivanju vlastitih emocija sa zahtjevima okoline (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.), a u čijem razvoju važnu ulogu ima ponašanje roditelja prema djetetu (Cassidy, 2008.). Tako Eisenberg i suradnici (1998., 2001., prema Krause i sur., 2003.) ističu da je za razvoj dječje percepcije, izražavanja i regulacije emocija važan način na koji roditelji odgovaraju na djetetove emocije, pri čemu se osjećaj bliskosti i privrženosti roditeljima pokazao iznimno važnim (Markham, 2022.). Stoga, iskustvo roditeljskog odbacivanja može biti povezano sa socijalnim i emocionalnim problemima u djetinjstvu i odrasloj dobi te s teškoćama u razvoju kvalitetnih interpersonalnih odnosa (Krause i sur., 2003.).

1.1.2. Percepcija kvalitete partnerskog odnosa roditelja

Kao i mnogi drugi pojmovi, kvaliteta partnerskog odnosa nije jednoznačno definirana, već postoje različite definicije kojima se pokušava objasniti njezino značenje. Može se reći da kvalitetu partnerskog odnosa određuje zadovoljstvo odnosom te stupanj međusobnog slaganja partnera (Reynolds i sur., 2014.). Osim važnosti načina na koji partneri percipiraju kvalitetu svog odnosa, u istraživanjima razvojnih ishoda pojedinca često se ističe važnost percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja od strane djeteta (Einav, 2014.; Rhoades i sur., 2012.; Goldberg i Carlson, 2014.). Drugim riječima, veća kvaliteta partnerskog odnosa roditelja nije važna samo za dobrobit partnera, već je povezana i s pozitivnim razvojnim ishodima djeteta (Reynolds i sur., 2014.). Također, međusobni odnos roditelja uvelike utječe na cjelokupno obiteljsko ozračje koje predstavlja klimu odnosa koji vladaju u pojedinoj obitelji (Sherman i Dinkmeyer, 1987., prema Corey, 2004.).

Osim što nekvalitetniji odnos roditelja može smanjiti osjećaj sigurnosti djeteta zbog neprijateljstva između roditelja te lošije obiteljske atmosfere (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.), partnerski odnos roditelja ujedno predstavlja model za buduće interpersonalne odnose djeteta. Iako neki istraživači smatraju da roditeljsko ponašanje prema djetetu značajnije utječe na djetetove obrasce ponašanja u budućim romantičnim odnosima (Gardner i sur., 2011.), smatra se da roditelji predstavljaju najvažniji model temeljem kojeg djeca uče o prirodi romantičnih odnosa te kroz promatranje međusobnog odnosa roditelja usvajaju specifične obrasce ponašanja (Amato i DeBoer, 2001.).

Primjerice, istraživanje Weigel i suradnika (2003., prema Gardner i sur., 2011.) pokazuje da djeca čiji su roditelji u sretnijem braku češće primaju poruke o važnosti posvećenosti partneru i ulaganju u razvoj odnosa, u odnosu na djecu koja brak svojih roditelja procjenjuju manje kvalitetnim. Prema tome, djeca čiji roditelji imaju više teškoća u odnosu, ujedno imaju manje prilika za učenje vještina i ponašanja potrebnih za uspostavu i održavanje dugoročnih i zadovoljavajućih intimnih odnosa (Amato i DeBoer, 2001.).

Nadalje, istraživanja pokazuju da odrasli koji odnos svojih roditelja procjenjuju nekvalitetnim, ujedno iskazuju više teškoća u vlastitom partnerskom odnosu (Belsky i Isabella 1985., Booth Edwards, 1990., prema Amato i DeBoer, 2001.). Tako je pokazano da bračni status roditelja nije značajno povezan s problemima u intimnosti, ali da teškoće i konflikti u odnosu roditelja doprinose teškoćama u intimnosti u budućem partnerskom odnosu djeteta (Conger i sur., 2000., prema Ottaway, 2010.). Također, topli međusobni odnosi roditelja pozitivno su povezani s kvalitetom partnerskih odnosa djeteta (Gardner i sur., 2011.).

Iako mnoga istraživanja privrženosti ističu važnu ulogu roditeljske osjetljivosti i kvalitete odnosa roditelj-dijete u razvoju privrženosti tijekom adolescencije i odrasle dobi (Cassidy i Shaver, 2008., prema Mikulincer i Shaver, 2012.), neke studije ističu da na razvoj privrženosti utječu i obiteljski procesi i interakcije, a posebice kvaliteta odnosa između roditelja. Tako u svojoj studiji Belsky i Isabella (1988., prema Mikulincer i Shaver, 2012.) ukazuju na pozitivnu povezanost između sigurnog stila privrženosti djeteta i pozitivne obiteljske atmosfere te bračnog zadovoljstva roditelja.

1.2. Određena obilježja partnerskih odnosa mladih odraslih osoba

Iako postoje mnoga obilježja partnerskih odnosa koja mogu biti povezana s iskustvima iz primarne obitelji, u ovom istraživanju naglasak će biti na strahu od intimnosti i nesigurnom stilu privrženosti kao obilježjima koja mogu otežati uspostavu kvalitetnih i zadovoljavajućih partnerskih odnosa.

1.2.1 Strah od intimnosti

Mnogi teoretičari ističu da je doživljaj intimnosti u bliskom odnosu središnja ljudska potreba (Erikson, 1963., Maslow, 1970., Sullivan, 1953., prema Aracı-Iyiaydın, 2023.). Erikson (1964., prema Berk, 2008.) u svojoj teoriji psihosocijalnog razvoja kao

psihosocijalni zadatak rane odrasle dobi navodi uspostavu intimnosti nasuprot doživljaju otuđenosti.

Istraživanja pokazuju da intimnost, kao važan aspekt interpersonalnih odnosa, s vremenom dobiva na sve većoj važnosti (Veroff i sur., 1981., prema Vangelisti i Beck 2007.). Intimnost predstavlja uspostavljanje prisnih i osjećajno povezanih odnosa među partnerima te je povezana s većom kvalitetom i stabilnošću partnerskih odnosa (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). S druge strane, neki pojedinci imaju teškoće u samootkrivanju i dijeljenju osobnih informacija s partnerom, odnosno doživljavaju strah od intimnosti (Araci-Iyiyadin, 2023.).

Strah od intimnosti prvi put je definirao Hatfield (1984., prema Araci-Iyiyadin, 2023.) u svojoj knjizi *“The dangers of intimacy”*, kao proces u kojem se pojedinac suzdržava od pokušaja zblizavanja s drugom osobom. Dodatno, Rohner (2005., prema Rohner i sur., 2019.) pojašnjava da se strah od intimnosti odnosi na nevoljkost ili anksioznost u dijeljenju vrlo osobnih misli i osjećaja s drugom značajnom osobom s kojom pojedinac ostvaruje emocionalnu vezu. Rohner (2021.) navodi da je upravo doživljaj odbacivanja od strane roditelja povezan s teškoćama samootkrivanja, iznošenja vlastitih misli i osjećaja. Definicija straha od intimnosti kao nemogućnosti samootkrivanja povezana je sa široko rasprostranjenim shvaćanjem da se intimnost temelji isključivo na samootkrivanju (Fruzzetti i Jacobson, 1990., prema Sobral i Costa, 2015.).

No, prema novijoj literaturi, intimni odnos ne zahtijeva samo razmjenu misli i osjećaja, već balans između autonomije i ovisnosti (Alperin, 2006., Arseth i sur., 2009., Beyers i Seiffge-Krenke, 2010., prema Sobral i Costa, 2015.). Tako Erikson (1963., prema Sobral i Costa, 2015.) navodi da je za izgradnju i održavanje partnerskih odnosa važna međusobna razmjena informacija, ali i mogućnost očuvanja individualnosti svakog partnera. Navedeno je osobito važno u kontekstu teme istraživanja jer pojedinci koji su češće doživljavali roditeljsko odbacivanje mogu postati ovisniji o intimnom partneru (Rohner, 2021.), odnosno mogu imati poteškoće u očuvanju individualnosti kao važnog aspekta intimnosti.

U skladu s time važna je definicija straha od intimnosti koju pružaju Sobral i Costa (2015.), a prema kojoj strah od intimnosti određuju dvije dimenzije: (1) strah od gubitka sebe te (2) strah od gubitka drugoga. Pojedinci koji imaju izražen strah od gubitka sebe mogu osjećati konflikt između želje za intimnošću i straha od gubitka vlastite autonomije. Posljedično, da bi razriješili navedeni konflikt pojedinci se emocionalno distanciraju i izbjegavaju intimnost u odnosu s partnerom (Sobral i Costa, 2015.). S druge strane, osobe s izraženim strahom od gubitka drugoga izbjegavaju intimnosti kako bi se zaštitile od potencijalnog doživljaja neugodnih emocija i neodobravanja od strane partnera (Sobral i Costa, 2015.).

Kao moguće razloge za pojavu straha od intimnosti u partnerskom odnosu, Hatfield (1984., prema Araci-İyiyaydin, 2023.) navodi strah od izloženosti negativnim iskustvima, strah od napuštanja, strah od gubitka vlastite individualnosti. Uzimajući u obzir temeljnu djetetovu potrebu da bude prihvaćeno, učestalo doživljavanje roditeljskog odbacivanja može predstavljati negativno iskustvo te ga dijete može percipirati kao napuštanje od strane skrbnika. Overbeek i suradnici (2004., prema Philips i sur., 2013.) navode da osobe koje su učestalo doživljavale roditeljsku nedostupnost i odbacivanje mogu razviti percepciju sebe kao osobe koja nije vrijedna ljubavi te percepciju drugih kao emocionalno nedostupnih. Stoga autori zaključuju da roditeljska nedostupnost pridonosi razvoju straha od intimnosti. Dakle, kada potreba za roditeljskim prihvaćanjem u djetinjstvu nije podmirena, pojedinac može razviti strah od intimnosti u budućim odnosima (Ashdwon i sur., 2020.).

1.2.2. Privrženost u odrasloj dobi

Osim za razumijevanje straha od intimnosti u odrasloj dobi, iskustva iz primarne obitelji imaju važnu ulogu u razumijevanju stila privrženosti koji pojedinac razvija. Navedeno potvrđuje Berk (2008.) navodeći da postoje brojni činitelji koji utječu na razvoj stila privrženosti, a kao jedan od najvažnijih činitelja ističe se kvaliteta skrbi o djetetu (Berk, 2008.). U skladu s time, može se zaključiti da roditeljsko ponašanje, odnosno doživljaj prihvaćanja/odbacivanja od strane skrbnika ima važnu ulogu u razvoju privrženosti u

djetinjstvu (Berk, 2008.). No, osim o kvaliteti roditeljskog ponašanja, stil privrženosti u odrasloj dobi uvelike ovisi i o obiteljskoj dinamici i međusobnom odnosu roditelja (Mikulincer i Shaver, 2012.).

Privrženost se može definirati kao snažna veza pojedinca u odnosu na određene osobe s kojima se želi ostvariti bliskost i sigurnost, osobito u situacijama neugode ili prijetnje (Bowlby, 1969., prema Aronson i sur, 2005.). Dakle, kako bi pojedinac razvio sigurnu privrženost, važno je da u razdoblju odrastanja doživljava roditeljsko prihvaćanje (Bowlby, 1969., prema Ildiz i Ayhan, 2020.). Pokazano je da nesigurno privržena djeca često imaju majke koje su sklone negativnom ponašanju i odbacivanju djeteta (Ainsworth i sur., 1978., Isabella, 1993., Pederson i Moran, 1996., prema Berk, 2008.). S druge strane sigurna privrženost razvit će se ako skrbnik odgovara na djetetove potrebe te mu pruža potporu i sigurnost (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.).

Prema mišljenju Bowlbyja, privrženost koju osoba razvije prema značajnim drugima u djetinjstvu, prenosi u sve interpersonalne odnose tijekom života (Bowlby, 1969., prema Aronson i sur. 2005.). Odnosno, ona postaje unutarnji radni model za ostale odnose kao što su to partnerski, prijateljski i drugi bliski odnosi (Aronson i sur., 2005.). Dakle, kada figura privrženosti nije dostupna i pouzdana, dijete razvija negativni unutarnji radni model koji je obilježen sumnjom u vlastitu vrijednost i dostupnost drugih (Mikulincer i Shaver, 2012.). Tijekom razdoblja odrastanja dolazi do procesa premještanja privrženosti, pri čemu pojedinac sve više koristi vršnjake i intimne partnere kao sigurnu ili nesigurnu bazu (Hazan i Shaver, 1987., prema Blažeka Kokorić, 2006.), ovisno o razvijenom stilu privrženosti. Stoga se privrženost sve češće koristi u razumijevanju intimnih odnosa odraslih pojedinaca (Hazan i Shaver, 1987., Shaver i Hazan, 1988., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.; Morris, 1982., prema Feeney i Noeller, 1990.). Dosadašnja istraživanja pokazuju da pojedinci koji su razvili nesiguran stil privrženosti u odnosu s primarnim skrbnikom teže započinju vezu s potencijalnim partnerom u odrasloj dobi (Sanković, 2005.; Blažeka Kokorić, 2006.; Feeney i Noller, 1990.; Simpson, 1990., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Također, osobe s razvijenim nesigurnim stilom privrženosti pokazuju nižu razinu zadovoljstva, intimnosti, predanosti i povjerenja u

vlastitom partnerskom odnosu (Kirkpatrick i Davies, 1994.). Nadalje, mnoga istraživanja pokazuju da je stil privrženosti u odnosu s partnerom povezan, ne samo s kvalitetom odnosa s primarnim skrbnikom, već i uvjerenjima koje pojedinac razvija o intimnim odnosima (Feeney i Noeller, 1990.; Hazan i Shaver, 1987., Levy i Davies, 1988., prema Kirkpatrick i Davies, 1994.). U razvoju uvjerenja o partnerskim odnosima važnu ulogu ima promatranje interakcije između roditelja (Einav, 2014.).

Sve navedeno ukazuje na važnost kvalitete roditeljskih interakcija u razumijevanju privrženosti u odrasloj dobi djece. Kada je riječ o privrženosti u ljubavnim vezama odraslih, u novijoj literaturi se često koristi klasifikacija koju je uveo Bartholomew (Bartholomew 1990., Bartholomew i Horowitz, 1991., prema Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009.). Spomenuta klasifikacija stilova privrženosti temelji se na Bowlbyjevim postavkama o postojanju dviju komponenta koje čine unutarnji radni model, a to su (1) doživljaj sebe i (2) doživljaj drugih. Temeljem spomenute klasifikacije moguće je razlikovati četiri stila privrženosti (1) siguran, (2) zaokupljen, (3) odbijajući, (4) plašljiv (Blažeka Kokorić, 2006.). Zaokupljen, odbijajući i plašljiv stil privrženosti čine kategoriju nesigurnog stila privrženosti.

S obzirom na to da namjera ovog istraživanja nije klasifikacija i razlikovanje sudionika s obzirom na razvijen stil privrženosti, već istraživanje polazi od pretpostavke da su doživljaj roditeljskog odbacivanja, kao i niža kvaliteta partnerskog odnosa roditelja, povezani s razvojem nesigurnog stila privrženosti u budućem partnerskom odnosu djeteta, u ovom će se istraživanju mjeriti samo razina nesigurnog stila privrženosti sudionika.

Za osobe s nesigurnim stilom privrženosti značajne su teškoće u samootkrivanju, osjećaj neugode u intimnim odnosima, nepovjerenje u dostupnost partnera (Fraley i Roisman, 2019.). U situacijama koje zahtijevaju bliskost, osobe s nesigurnim stilom privrženosti često razmišljaju o potencijalnom odbijanju od strane intimnog partnera i doživljaju neugodnih emocija (Fraley i Roisman, 2019.) zbog čega mogu imati teškoće u uspostavi kvalitetnih intimnih odnosa.

1.3. Teorijski okvir istraživanja

1.3.1. Teorija roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja

Teorija koja pruža detaljno objašnjenje odnosa između roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja, straha od intimnosti te stila privrženosti prema partneru je Interpersonalna teorija roditeljskog prihvaćanja-odbacivanja (*eng. Interpersonal Parental Acceptance Rejection Theory- IPART*¹). Osim IPAR teorije, za razumijevanje odnosa među konstruktima važna je i teorija privrženosti koja se u temeljnim postavkama preklapa s IPAR teorijom (Ildiz i Ayhan, 2020.).

Teorija roditeljskog prihvaćanja-odbacivanja predstavlja teoriju socijalizacije koja polazi od pretpostavke da djeca i odrasli neovisno o kulturi, rasi, jeziku, spolu te drugim karakteristikama doživljavaju osobe koje se o njima brinu kao prihvaćajuće ili odbacujuće te da na doživljeno roditeljsko prihvaćanje-odbacivanje reagiraju na sličan način (Rohner, 2021.).

Rohner, isto kao i Bowlby, ističe da ljudi imaju biološki utemeljenu potrebu za pozitivnim odgovorom od značajnih drugih (Bowlby 1969., prema Ildiz i Ayhan 2020.; Rohner, 1975., prema Rohner i Lansford, 2017.), odnosno od osobe s kojom dijete ili odrasla osoba ima relativno dugotrajnu emocionalnu vezu (Rohner 2021.). Potreba za pozitivnim odgovorima uključuje želju za utjehom, podrškom, brigom, njegom, osjećajem prihvaćenosti. Izostanak podmirenja navedene potrebe može otežati kasnije uspostavljanje intimnih odnosa (Araci-Iyiyaydin i sur., 2023.).

Kada su primarni skrbnici dostupni, osjetljivi i pouzdani, djeca razvijaju osjećaj sigurnosti koji je važan za razvoj pozitivne slike o sebi, povjerenja u odnose s drugima i osjećaja ugone u bliskim odnosima. S druge strane, ako dijete ne uspije razviti osjećaj sigurnosti, može se pojaviti sumnja u vlastitu vrijednost te sumnja u sposobnost drugih da zadovolje njegove potrebe (Kilman i sur, 2006., prema Philips i sur., 2013.).

Zapravo, IPAR teorija proizlazi iz teorije simboličkog interakcionizma prema kojoj „pojam o sebi“ (*engl. self concept*) izgrađujemo temeljem reakcija drugih na nas i načina

¹ U daljnjem tekstu IPAR teorija

na koji interpretiramo te reakcije. Mead (1934., prema Haralambos i Heald, 1994.) navodi da pojam o sebi nije urođen, već naučen u djetinjstvu, odnosno samosvijest nam omogućuje da vidimo sebe onako kako nas drugi vide. Stoga, ako roditelj odbacuje dijete, dijete prima poruku da ono nije vrijedno ljubavi i pažnje te u skladu s time razvija vlastito viđenje sebe kao osobe ne vrijedne ljubavi i pažnje.

Dakle, osobe s iskustvom roditeljskog odbacivanja mogu stvoriti mentalne reprezentacije interpersonalnih odnosa kao nepredvidivih, nepouzdanih te potencijalno bolnih (Rohner i sur., 2019.). Negativne mentalne reprezentacije se često prenose u buduće odnose što može dovesti do teškoća u uspostavi toplih, otvorenih i trajnih odnosa s drugima (Rohner i sur., 2019.).

S obzirom na to da intimnost uključuje otvorenost, prihvaćanje, samootkrivanje, autonomiju (Aracı-İyiyaydın, 2023.), stvorene negativne mentalne reprezentacije mogu biti povezane s razvojem straha od intimnosti (Rohner i sur., 2019.). Tako Sherman i Thelen (1991., prema Rohner i sur., 2019.) navode da ljudi s visokom razinom straha od intimnosti zapravo žele intimnost, ali ih strah od potencijalnog odbijanja sprječava u razvoju i održavanju bliskih odnosa.

Spomenute mentalne reprezentacije o kojima govori Rohner, poklapaju se s pojmom unutarnjeg radnog modela u okviru teorije privrženosti. Unutarnji model za stvaranje budućih bliskih veza determiniran je prirodom prve bliske veze, a temelji se na modelu sebe (viđenje sebe kao osobe vrijedne ili ne vrijedne tuđe brige i ljubavi) i modelu drugih (viđenje drugih kao dostupnih i zainteresiranih ili nedostupnih i nezainteresiranih za naše potrebe) (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009.). Doživljaj roditeljskog prihvaćanja najvažniji je faktor u razvoju sigurne privrženosti djeteta, a time i pozitivnog modela sebe i drugih (Bowlby, 1969., prema Ildiz i Ayhan, 2020.). Dakle, prema teoriji privrženosti, oni pojedinci koji su doživljavali roditeljsko odbacivanje vjerojatnije će razviti nesiguran stil privrženosti koji će kasnije prenijeti u buduće interpersonalne odnose.

Dakle, kvalitetno uspostavljen odnos s primarnim skrbnikom te doživljaj roditeljskog prihvaćanja temelj su razvoja djetetove sigurnosti u istraživanje okoline i stvaranju kvalitetnih odnosa sa socijalnom okolinom i budućim intimnim partnerima (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.).

1.3.2. Teorija socijalnog učenja

Osim važnosti interpersonalnih odnosa u kojima dijete osobno sudjeluje, važno je kako ono percipira i interpretira svoj socijalni svijet i odnose među ljudima (Smith i sur., 2007.). Prema teoriji socijalnog učenja koja također predstavlja važan teorijski okvir ovog istraživanja, djeca usvajaju obrasce ponašanja promatrajući i modelirajući ponašanje hijerarhijski značajnih osoba (Rumjaun i Narod, 2020.). Drugim riječima, „ponašanje pojedinca pod utjecajem je opažanja ponašanja drugih ljudi i okoline u kojoj se ponašanje odvija“ (Smith i sur., 2007.:472).

Dakle, djeca opserviraju i modeliraju ponašanje i interakcije značajnih drugih, posebice svojih roditelja (Bandura, 1978., prema Goldberg i Carlson, 2014.) te stoga njihov međusobni odnos predstavlja važan model putem kojeg dijete usvaja obrasce ponašanja i reagiranja. Pritom izloženost pozitivnim interakcijama roditelja može dovesti do sličnih stilova ponašanja kod djece (Goldberg i Carlson, 2014.).

Promatrajući partnerski odnos roditelja, djeca uče o prirodi romantičnih odnosa kao i o specifičnim obrascima interpersonalnog ponašanja (Amato i DeBoer, 2001.). Pozitivni i kvalitetni odnosi roditelja važni su za razvoj kvalitetnih partnerskih odnosa djece u ranoj odrasloj dobi (Rhoades i sur., 2012.). Djeca čiji roditelji imaju narušen partnerski odnos, nemaju mogućnost kroz njihov model međusobnih ponašanja usvojiti pozitivne socijalne vještine poput izražavanja podrške, konstruktivnih načina rješavanja problema i slično, a koje su potrebne za održavanje zadovoljavajućih, dugotrajnih interpersonalnih odnosa (Amato i DeBoer, 2001.). Primjerice, odsutnost prisnih i osjećajno povezanih odnosa među roditeljima, odnosno nedostatak intimnosti u partnerskom odnosu roditelja (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.) može u budućim partnerskim odnosima djeteta dovesti do istih obrazaca ponašanja prema partneru, a u konačnici i do pojave straha od intimnosti. S druge strane učinkovita komunikacija roditelja, emocionalna bliskost i međusobno podupiranje mogu imati pozitivne implikacije na partnerske odnose djeteta u mladoj odrasloj dobi.

Neka istraživanja pokazuju da se i stil privrženosti dijelom razvija i promatranjem i modeliranjem međusobnog odnosa roditelja te da kao takav može biti socijalno naučen (Benoit i Parker, 1994., Davies i Cummings, 1994., prema Chapman, 1997.),

Teorija socijalnog učenja pruža objašnjenje za međugeneracijski prijenos obrazaca ponašanja u partnerskim odnosima (VanLear, 1992., prema Feng i sur, 1999.). Također, važno je naglasiti da sam način na koji pojedinac percipira, tumači i internalizira odnos svojih roditelja može utjecati na njegovu emocionalnu sigurnost i regulaciju emocija (Cummings i Davies, 1995., prema Steinberg i sur., 2006.). Pri tome nedostatak osjećaja emocionalne sigurnosti također može dovesti do negativnih unutarnjih radnih modela sebe i drugih (Chapman, 1997.) koje pojedinac može prenijeti u buduće odnose.

2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Uzimajući u obzir iznesene istraživačke i teorijske spoznaje koje pokazuju da su za uspostavljanje i održavanje bliskih odnosa u ranoj odrasloj dobi važna iskustva i socijalne vještine koje pojedinac usvaja u primarnoj obitelji kroz odnos s primarnim skrbnikom te promatranjem međusobnog odnosa roditelja, u ovom istraživanju postavljeni su sljedeći problemi, cilj i hipoteze istraživanja:

Cilj istraživanja je ispitati povezanost između negativnih iskustava iz primarne obitelji i određenih obilježja partnerskih odnosa mladih odraslih osoba.

U skladu s ciljem, postavljeni su sljedeći problemi i hipoteze istraživanja:

P1: Utvrditi postoji li povezanost između doživljaja roditeljskog odbacivanja i razine straha od intimnosti u partnerskom odnosu

H1: Postoji statistički značajna povezanost između doživljaja roditeljskog odbacivanja i razine straha od intimnosti, pri čemu će ispitanici koji su češće doživljavali odbacivanje od strane majke i oca iskazivati višu razinu straha od intimnosti.

P2: Utvrditi postoji li povezanost između doživljaja roditeljskog odbacivanja i razine nesigurnog stila privrženosti

H2: Postoji statistički značajna povezanost između doživljaja roditeljskog odbacivanja i razine nesigurnog stila privrženosti, pri čemu će ispitanici koji su češće doživljavali odbacivanje od strane majke i oca iskazivati višu razinu nesigurnog stila privrženosti u vlastitom partnerskom odnosu.

P3: Utvrditi postoji li povezanost između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine straha od intimnosti

H3: Postoji statistički značajna povezanost između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine straha od intimnosti, pri čemu će sudionici koji partnerski odnos svojih roditelja percipiraju manje kvalitetnim, ujedno iskazivati višu razinu straha od intimnosti u vlastitom partnerskom odnosu.

P4: Utvrditi postoji li povezanost između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine nesigurnog stila privrženosti

H4: Postoji statistički značajna povezanost između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine nesigurnog stila privrženosti, pri čemu će sudionici koji partnerski odnos svojih roditelja percipiraju manje kvalitetnim, ujedno iskazivati višu razinu nesigurnog stila privrženosti u vlastitom partnerskom odnosu.

3. Metoda

S obzirom na cilj i postavljene probleme, u istraživanju je primijenjen kvantitativni istraživački pristup.

3.1. Uzorak

Ciljnu populaciju istraživanja čine osobe u mladoj odrasloj dobi od 18 do 30 godina koje se trenutno nalaze u partnerskom odnosu ili imaju prethodno iskustvo partnerskog odnosa. Razlog odabira mladih odraslih osoba kao ciljne populacije proizlazi iz već spomenute Eriksonove teorije psihosocijalnog razvoja prema kojoj rana odrasla dob nosi svoj razvojni psihosocijalni zadatak intimnosti nasuprot otuđenosti (Berk, 2008.) pa očekivano tome većina mladih u toj dobi zasniva partnerske odnose. Isto tako, rezultati longitudinalne studije pokazuju da u razdoblju rane odrasle dobi jača potreba za osjećajem pripadnosti intimnom partneru (O'Connor i sur., 2010., prema Allen i Kern, 2017.) što uobičajeno dovodi do zasnivanja partnerskog odnosa.

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 205 sudionika, no s obzirom na to da je jedna osoba navela da nikada nije bila u vezi, hipoteze istraživanja provjerene su na uzorku od 204 sudionika (N=204). S obzirom na spol, u istraživanju je sudjelovalo 168 žena (82,4%) te 36 muškaraca (17,6%). Raspon dobi sudionika kreće se od 18 do 30 godina, dok prosječna dob sudionika iznosi 23,79 (SD=2,720). S obzirom na radni status, najviše sudionika ima status studenta (63,7%), a slijede sudionici koji su trenutno zaposleni (28,4%).

Kada je riječ o obilježjima primarne obitelji sudionika, u uzorku dominiraju osobe koje su odrastale s oba roditelja (83,3%), dok 16,7% sudionika nije imalo iskustvo odrastanja s oba roditelja. Gotovo svi sudionici koji su odrastali s oba roditelja navode da su roditelji za vrijeme njihova odrastanja bili u braku (98,2%). Sudionici koji nisu odrastali s oba roditelja, kao najčešće razloge za to navode razvod braka roditelja (60,6%) te smrt roditelja (18,2%).

Što se tiče iskustva sudionika u ljubavnim vezama, u istraživanju je zastupljeno znatno više onih koji su trenutno u partnerskom odnosu (74%), u odnosu na one koji trenutno

nisu u ljubavnoj vezi (26%). Prema duljini partnerskog odnosa, najviše sudionika je u vezi od 2 do 5 godina (39,7%), nešto manje ih je u vezi duže od pet godina (29,8%), dok je najmanje onih čija trenutna veza traje manje od 6 mjeseci (6%). S obzirom na vrstu partnerskog odnosa, najviše sudionika se trenutno nalazi u dužoj ozbiljnoj vezi (74,2%), dok je najmanje onih koji svoj odnos s partnerom smatraju avanturom (0,7%). Navedeno je u skladu s dosadašnjim saznanjima prema kojima se u ranoj odrasloj dobi javlja predanost dugotrajnijem partnerskom odnosu koji će trajati tijekom odrasle dobi (Seiffge-Krenke, 2003., prema Shulman i Conolly, 2013.).

3.2. Postupak

Za provjeru problema i hipoteza istraživanja korišten je neeksperimentalni korelacijski nacrt. Jedna od glavnih karakteristika korelacijskog nacrtu je mogućnost provjere odnosa među promatranim fenomenima (Milas, 2009.). U ovom je istraživanju cilj ispitati povezanost između negativnih iskustava iz primarne obitelji te određenih karakteristika partnerskih odnosa mladih, bez namjere donošenja zaključaka o uzročno posljedičnoj povezanosti, stoga je primjereno koristiti korelacijski nacrt.

U istraživanju je korištena anketna metoda samoiskaza koja je prikladna za situacije u kojima je cilj dobiti određene statističke podatke izravno od samih sudionika (Milas, 2009.), a upravo su u ovom istraživanju konstrukti mjereni neizravno, odnosno temeljem samoprocjene ispitanika. Što se tiče tehnike anketiranja, korištena je tehnika online anketnog upitnika, a upitnik je izrađen preko web aplikacije za online statističko istraživanje pod nazivom *LimeSurvey*. Osim što online anketa ima brojne prednosti kao što su ekonomičnost, efikasnost, lakše dobivanje informacija od velikog broja ispitanika, praktičnija obrada podataka (Galešić, 2003.), važno je posebno naglasiti veće jamstvo anonimnosti. Drugim riječima, ispitanici online anketom dobivaju veći osjećaj anonimnosti i privatnosti u odnosu na tehniku izravnog anketiranja, a što može rezultirati opuštenijim i otvorenijim razgovorom o osjetljivim temama (Galešić, 2003.).

Uzimajući u obzir temu istraživanja i osjetljivost pojedinih pitanja te s druge strane sklonost mladih prema idealizaciji djetinjstva i roditeljskih postupaka (Babić, 2014.), s ciljem smanjenja društveno poželjnih odgovora te povećanja osjećaja anonimnosti, donesen je zaključak o primjerenosti tehnike online anketnog upitnika za prikupljanje podataka u ovom istraživanju.

Podaci za istraživanje prikupljeni su tijekom svibnja 2023. godine putem linka na web anketu koji je bio postavljen u različite Facebook grupe u kojima su pretežito mlade punoljetne osobe. Uz postavljeni link dodatno su pojašnjeni svrha i cilj istraživanja te uvjeti sudjelovanja u istraživanju. Dakle, s obzirom na vremensku dimenziju, provedeno je jednokratno istraživanje, odnosno nacrt poprečnog presjeka. Navedeni nacrt omogućuje usporedbu odgovora sudionika u jednoj točki te opis odnosa među varijablama u trenutku provođenja istraživanja (Milas, 2009.).

Na samom početku anketnog upitnika nalazilo se pozivno pismo u kojim se sudionike informiralo o cilju, svrsi i načinu provođenja istraživanja te o poštivanju etičkih aspekata istraživanja (povjerljivost, anonimnost, dobrovoljnost, mogućnost odustajanja od sudjelovanja u istraživanju, obrada podataka na grupnoj razini, pravo na uvid u rezultate, zaštita dobrobiti sudionika istraživanja). S obzirom na osjetljivost pojedinih pitanja koja kod sudionika mogu pobuditi neugodne emocije, a s ciljem poštivanja etičkog načela zaštite dobrobiti sudionika (Oliver, 2010.), sudionicima je naveden kontakt udruge “Kako si” te savjetovališta i linije “Plavi telefon”. Dopuštenje za navođenje spomenute udruge i savjetovališta kao kontakta za pomoć dobivena je elektroničkom poštom. Kriterij odabira kontakta za pomoć bila je mogućnost online *i face-to face* savjetovanja što je iznimno bitno s obzirom na geografsko raspršenje sudionika.

3.3. Mjerni instrumenti

3.3.1. Podaci o sociodemografskim obilježjima ispitanika, obilježjima primarne obitelji i iskustvima u partnerskom odnosu sudionika

S ciljem prikupljanja podataka o sociodemografskim obilježjima sudionika, korišten je novokonstruirani upitnik. Upitnikom su prikupljeni podaci o spolu sudionika, veličini mjesta iz kojeg dolaze, trenutnom radnom statusu (Prilog 2). S obzirom na to da ciljnu populaciju istraživanja čine mlade osobe u dobi od 18 do 30 godina, očekivano je da će sudjelovati osobe različitog radnog statusa. U skladu s time, o sudionicima koji su u trenutku provođenja istraživanja bili u statusu studenta prikupljen je podatak o razini studija (na ovo pitanje odgovaraju samo studenti), dok je za sve ostale sudionike prikupljen podatak o njihovom postignutom stupnju obrazovanja.

Da bi se dobio uvid u obilježja obitelji u kojoj su sudionici odrastali, konstruiran je novi upitnik (Prilog 3). Upitnik se sastoji od pitanja kojima su prikupljeni podaci o tome jesu li sudionici tijekom cijelog djetinjstva odrastali s oba biološka roditelja (brak, izvanbračna zajednica, razvod, ostalo). Također, upitnik uključuje pitanje o vrsti odnosa u kojem su roditelji bili tijekom odrastanja sudionika. Za one sudionike koji nisu odrastali s oba biološka roditelja konstruirano je dodatno pitanje kojim se ispituju mogući razlozi odrastanja u odsutnosti jednog/oba biološka roditelja (razvod, duža odsutnost roditelja, smrt roditelja...).

S obzirom na to da su u istraživanju sudjelovale isključivo osobe koje se trenutno nalaze u partnerskom odnosu ili koje imaju iskustvo partnerskog odnosa, konstruiran je upitnik kojim su se prikupili podaci o obilježjima trenutnih i dosadašnjih partnerskih odnosa sudionika (Prilog 4). U skladu s time konstruirana su pitanja kojima su prikupljeni podaci o duljini trenutnog partnerskog odnosa (za ispitanike koji su trenutno u vezi) te vrsti trenutnog partnerskog odnosa ili dosadašnjih partnerskih odnosa (kraća neobvezujuća veza, duža, ozbiljna veza, avantura, zajednički život u braku /izvan braka).

3.3.2. Upitnik o doživljaju kvalitete partnerskog odnosa roditelja

U ovom je istraživanju percepcija kvalitete partnerskog odnosa roditelja operacionalizirana dvjema varijablama: procjenom ukupne kvalitete partnerskog odnosa roditelja te procjenom zadovoljstva vlastitim partnerskim odnosom kada bi on bio jednake kvalitete poput odnosa njihovih roditelja. Dakle, upitnik o kvaliteti partnerskog odnosa roditelja sadržavao je dva pitanja: “*Kako procjenjujete kvalitetu veze Vaših roditelja?*”; “*Koliko biste bili zadovoljni kada bi kvaliteta Vašeg odnosa s partnerom bila poput odnosa Vaših roditelja?*“. Navedena pitanja korištena su u istraživanju Blažeka Kokorić (2005.) kojima se, uz preostala pitanja koja je autorica koristila, također mjerila percepcija partnerskog odnosa roditelja. Na uzorku ovog istraživanja Cronbach Alpha za navedene čestice iznosi $\alpha = 0,84$.

Kroz navedena pitanja ispituje se doživljaj ispitanika o ukupnoj kvaliteti partnerskog odnosa roditelja te se traži od ispitanika da procijene u kojoj mjeri doživljavaju partnerski odnos svojih roditelja kao više ili manje poželjan model za svoje buduće partnerske odnose. Pri tome sudionici trebaju procijeniti na skali od 5 stupnjeva kvalitetu veze svojih roditelja (od 1-izrazito nekvalitetna do 5-u potpunosti kvalitetna) te zadovoljstvo vlastitim partnerskim odnosom kada bi on bio poput odnosa njihovih roditelja (1-izrazito nezadovoljan, 5-u potpunosti zadovoljan). Viši rezultat ispitanika na oba pitanja ukazuje na percepciju partnerskog odnosa roditelja kvalitetnijim.

Osim navedenih upitnika, u istraživanju su korišteni sljedeći standardizirani mjerni instrumenti: Upitnik roditeljskog prihvaćanja odbacivanja (Rohner, 2005.), Upitnik komponenata straha od intimnosti (Sobral i Costa, 2015.) te Skraćena verzija Brennanovog inventara iskustva u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003.). Pri tome sva tri mjerna instrumenta čine intervalne mjerne ljestvice.

3.3.3. Upitnik roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja

Upitnikom roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja (*Parental Acceptance/Rejection Questionnaire- PARQ*, Rohner, 2005.) ispituje se percepcija sudionika o doživljaju roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja u razdoblju njihova odrastanja. Za potrebe ovog istraživanja korištena je skraćena verzija originalnog upitnika koja se sastoji od dvije sadržajno identične, ali odvojene forme upitnika od kojih svaka sadrži 24 čestice te se jedna odnosi na procjenu ponašanja majke (*PARQ- Mother Questionnaire*), a druga na procjenu ponašanja oca (*PARQ- Father Questionnaire*) (Prilog 5).

Svaka čestica upitnika sadrži određeni opis ponašanja majke, odnosno oca. Od ispitanika se traži da na skali od četiri stupnja (nikada-1, rijetko-2, ponekad-3, uvijek-4) procijene ponašanje svoje majke i oca prema njemu u razdoblju djetinjstva. Upitnik se sastoji od 4 subskale: (1) roditeljska toplina/prihvaćanje (TOP), (2) roditeljska agresivnost/neprijateljstvo (AGR), (3) roditeljska indiferentnost/zanemarivanje (IND), (4) roditeljsko nediferencirano odbacivanje (NED). Rezultat svakog ispitanika može se izraziti zbrajanjem procjena na svakoj pojedinoj subskali, kao složeno odbacivanje (SOD) te kao ukupan rezultat (Indeks prihvaćanja/odbacivanja, IPO) koji je korišten u ovom istraživanju. Ukupni rezultat formira se kao linearna kombinacija skalnih vrijednosti za sve četiri subskale uz prethodno obrnuto bodovanje na subskali toplina/prihvaćanje. Viši ukupni rezultat na svakoj pojedinoj skali, veći Indeks prihvaćanja/odbacivanja te veće složeno odbacivanje znače veće percipirano roditeljsko odbacivanje, osim za subskalu TOP kod koje veći rezultat znači veće percipirano prihvaćanje od strane roditelja.

Ukupni Cronbach Alpha dobiven na različitim sociokulturnim i etničkim skupinama iznosi 0.95 (Rohner i Ali, 2016.). U ovom istraživanju Cronbach Alpha za Indeks prihvaćanja/odbijanja od strane majke iznosi $\alpha = 0.95$, dok Cronbach Alpha za Indeks prihvaćanja/odbijanja od strane oca iznosi $\alpha = 0.93$.

3.3.4. Upitnik komponenata straha od intimnosti

Upitnik komponenata straha od intimnosti (*Fear of intimacy components questionnaire, FICQ*, Sobral i Costa, 2015.) predstavlja instrument kojim se mjeri strah od intimnosti u bliskim vezama. U ovom istraživanju korištena je hrvatska verzija upitnika koji su adaptirale Ćubela Adorić i Matić (2022.) a koji se sastoji od dvije subskale, skale straha od gubitka drugoga (*engl. Fear of losing other scale, FLO*) te skale straha od gubitka sebe (*engl. Fear of losing the self scale, FLS*) (Prilog 6). Upitnik sadrži ukupno 10 tvrdnji, a od sudionika se traži da na tvrdnje odgovaraju na skali od 5 stupnjeva pri čemu 1 znači „Uopće se ne odnosi na mene“, a 5 „U potpunosti se odnosi na mene“. Subskala straha od gubitka sebe sadrži tvrdnje koje se odnose na osjećaje nelagode u partnerskom odnosu, strah od gubitka autonomije i kontrole (npr. „*Ne volim se opravdavati svom partneru.*“). Skala straha od gubitka drugoga sadrži tvrdnje koje se odnose na potrebu skrivanja aspekata vlastite osobnosti, na strah od samootkrivanja, izloženosti i odbacivanja (npr. „*Ponekad skrivam istinu kako se moj/a partner/ica ne bi razočarao/la*“).

U istraživanju Ćubele Adorić i Matić (2022.) sugerirano je da se dobiveni rezultat na ovom upitniku može prikazati kao ukupan rezultat, a ne zasebno na svakoj pojedinoj subskali, pri čemu viši ukupni rezultat ukazuje na višu razinu straha od intimnosti. Takav način formiranja rezultata korišten je i u ovom istraživanju uz provjeru pouzdanosti na uzorku od 197 sudionika (7 sudionika nije odgovorilo na pojedine čestice), pri čemu dobiveni Cronbach Alpha iznosi $\alpha = 0.891$.

3.3.5. Skraćena verzija Brennanovog inventara iskustva u bliskim vezama

Inventar iskustava u bliskim vezama (izvorni naziv: *Experiences in Close Relationship Inventory*) konstruirao je Brennan sa svojim suradnicima (1998.), no u ovom istraživanju korištena je skraćena verzija Brennanovog Inventara iskustva u bliskim vezama koju su adaptirale Kamenov i Jelić (2003.).

Skraćena verzija sadrži ukupno 18 čestica te se sastoji od dvije subskale (skala anksioznosti i skala izbjegavanja), od kojih svaka sadrži 9 čestica (Prilog 7). Skalu

izbjegavanja čine čestice označene neparnim brojevima, a primjer čestice je „*Radije ne pokazujem partneru svoje prave osjećaje*“. Skalu anksioznosti čine čestice označene parnim brojevima, a primjer čestice je „*Jako se brinem da ću izgubiti partnera*“.

Inventar iskustva u bliskim vezama je skala samoprocjene kojom je moguće utvrditi rezultat ispitanika na dimenziji izbjegavanja i anksioznosti, kao i tip privrženosti ispitanika na osnovi kombinacije rezultata na obje dimenzije. S obzirom na to da namjera ovog istraživanja nije bila ispitati razlike između sudionika s obzirom na stil privrženosti prema partneru, već je istraživanje usmjereno k ispitivanju razine nesigurnog stila privrženosti, za potrebe ovog istraživanja dobiveni rezultati na ovom upitniku formirani su kao ukupni rezultat na skali izbjegavanja i anksioznosti, pri čemu viši rezultat ukazuje na prisutnu višu razinu nesigurnog stila privrženosti prema partneru.

Gotovo sve čestice sadržajno ukazuju na veću razinu nesigurnog stila privrženosti, osim čestica pod rednim brojem 9, 13 i 17 koje su postavljene u pozitivnom smjeru (npr. „*Gotovo sve govorim svojim partnerima*“) te su one rekodirane prije izračuna ukupnog rezultata. Također, za razliku od originalne verzije upitnika u kojoj je moguće procjenjivati tvrdnje na skali od 7 stupnjeva, u ovom je istraživanju varijabilitet mogućih odgovora smanjen. Od ispitanika se tražilo da za svaku ponuđenu tvrdnju izraze svoj stupanj slaganja na skali od 5 stupnjeva (od 1-u potpunosti se ne slažem, do 5-u potpunosti se slažem). U ovom istraživanju unutarnja pouzdanost za sve čestice provjerena je na uzorku od 204 sudionika, a dobiveni Cronbach Alpha iznosi $\alpha = 0.89$.

3.4. Obrada podataka

U svrhu statističke obrade podataka korišten je program SPSS. Za opis uzorka istraživanja korišteni su deskriptivni pokazatelji (f , M). Kako bi se provjerile hipoteze istraživanja, izračunati su ukupni rezultati za razinu straha od intimnosti, razinu nesigurnog stila privrženosti, percepciju kvalitete partnerskog odnosa roditelja te Indeks roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja posebno za oca i majku. Povezanosti među varijablama provjerene su Pearsonovim koeficijentom korelacije.

4. Rezultati i rasprava

4.1. Povezanost između doživljaja roditeljskog odbacivanja i razine straha od intimnosti

U prvom problemu istraživanja željelo se ispitati postoji li povezanost između doživljaja roditeljskog odbacivanja i razine straha od intimnosti.

U tu su svrhu uz pomoć Pearsonovog koeficijenta korelacije analizirani podaci dobiveni na Upitniku komponenata straha od intimnosti (Sobral i Costa, 2015.) i podaci dobiveni na Upitniku roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja (Rohner, 2005.), pri čemu je izračunat Indeks roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja posebno za majku te posebno za oca.

Tablica 4.1.1. *Povezanost doživljaja odbacivanja od majke i razine straha od intimnosti u partnerskom odnosu*

		Razina straha od intimnosti
Doživljaj odbacivanja od strane majke	r	,369
	p	0,000

Rezultati prikazani u tablici 4.1.1. pokazuju da postoji statistički značajna, ali slaba pozitivna povezanost između doživljaja odbacivanja od majke i razine straha od intimnosti u partnerskom odnosu ($r=,369$, $p < 0,01$). Potvrđeno je da sudionici koji procjenjuju da su u djetinjstvu doživljavali češće odbacivanje od strane majke, u mlađoj odrasloj dobi iskazuju višu razinu straha od intimnosti u partnerskom odnosu.

Tablica 4.1.2. *Povezanost doživljaja odbacivanja od oca i razine straha od intimnosti u partnerskom odnosu*

		Razina straha od intimnosti
Doživljaj odbacivanja od strane oca	r	,429
	p	0,000

Rezultati korelacijske analize prikazani u tablici 4.1.2 također pokazuju da postoji statistički značajna umjerena pozitivna povezanost između doživljaja odbacivanja od strane oca i razine straha od intimnosti ($r=,429$, $p < 0,01$). Dobiveni rezultati potvrđuju da sudionici koji izjavljuju da su u djetinjstvu češće doživljavali odbacivanje od strane oca, ujedno iskazuju i višu razinu straha od intimnosti u partnerskom odnosu.

Dakle, prva hipoteza kojom je predviđeno postojanje pozitivne povezanosti između doživljaja roditeljskog odbacivanja i razine straha od intimnosti je u cijelosti potvrđena. Drugim riječima, rezultati su potvrdili da mlade osobe koji su u djetinjstvu doživjele nedostatak roditeljske topline i prihvaćanja, u razdoblju rane odrasle dobi izražavaju manju spremnost za samootkrivanjem, dijeljenje vlastitih osjećaja i misli u partnerskom odnosu.

Rezultati ovog istraživanja u skladu su s mnogim do sada provedenim istraživanjima. Od domaćih istraživanja isti rezultati dobiveni su u istraživanju Zoroje (2017.), a kojima se potvrđuje pozitivna povezanost između doživljaja roditeljskog odbacivanja i straha od intimnosti kod mladića i djevojaka. Također, mnoga inozemna istraživanja pokazuju da osobe koje su imale topli i prihvaćajući odnos s barem jednim roditeljem, iskazuju nižu razinu straha od intimnosti (Philips i sur., 2013.; Khaleque i sur., 2018.; Gasper i sur., 2008., prema Ashdown i sur., 2020.). Isto tako, rezultati studije provedene u 13 različitih zemalja pokazuju da sjećanje na odbacivanje majke i oca u djetinjstvu predviđa strah od intimnosti kod muškaraca i žena u svih 13 zemalja (Rohner i sur., 2019.). S druge strane, istraživanje Truant i suradnika (1987., prema Phillips i sur., 2013.) pokazuje da je sjećanje na roditeljsku brigu povezano s većim zadovoljstvom u partnerskom odnosu i nižom razinom straha od intimnosti.

Rezultati dobiveni u ovom istraživanju te konzistentnost dosadašnjih istraživanja potvrđuju ulogu negativnih mentalnih reprezentacija kod osoba koje su doživljavale roditeljsko odbacivanje. U skladu s time Firestone i Catlett (1999., prema Vangelisti i Beck, 2007.) navode da je strah od intimnosti povezan sa stavovima prema sebi i drugima

koje pojedinci razvijaju u djetinjstvu, pri čemu roditeljsko odbacivanje može doprinijeti percepciji sebe kao osobe koja nije vrijedna ljubavi te percepciji drugih kao emocionalno nedostupnih. Osobe s iskustvom roditeljskog odbacivanja češće percipiraju situacije i odnose s drugima u skladu sa svojim mentalnim reprezentacijama (Rohner i sur., 2019.) te mogu reinterpretirati iskustva koja nisu u skladu s njihovim mentalnim reprezentacijama (Dodge i sur., 2003., prema Rohner i Lansford, 2017.).

Također, u objašnjenju dobivene povezanosti važnu ulogu ima i činjenica da dijete od svojih roditelja uči o primjerenosti pojedinih emocija i njihovom izražavanju, pri čemu roditelji potiču izražavanje određenih emocija, a druge nastoje spriječiti (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Primjerice, ako je inhibiranje emocija i emocionalno povlačenje djeteta kao reakcija na roditeljsko odbacivanje za dijete predstavljalo pozitivnu posljedicu, vjerojatnije je da će dijete usvojiti takav obrazac emocionalnog reagiranja koji prenosi u buduće interpersonalne odnose (Cassidy, 2008.).

Suprotno navedenom, rezultati longitudinalne studije pokazuju da je češće roditeljsko izražavanje ugodnih emocija i prihvaćanje djetetovih emocija u djetinjstvu povezano s češćim pokazivanjem emocija u odrasloj dobi (Bronstein i sur., 1996., prema Brajša-Žganec, 2003.), a samim time i manjom vjerojatnosti za razvoj straha od intimnosti.

Dodatno, uvidom u rezultate istraživanja moguće je zaključiti da je doživljaj odbacivanja od strane oca ($r=.429$) snažnije povezan s razinom straha od intimnosti u odnosu na doživljaj odbacivanja od strane majke ($r=.369$). Isti rezultati dobiveni su i u istraživanju Aracı-Iyiyaydin i suradnika (2023.), ali i u prijašnjim istraživanjima na uzorku žena čiji rezultati ukazuju na to da je veća razina straha od intimnosti povezana s manjom kvalitetom odnosa s ocem (Naus i Theis, 1994., Scheffler i Naus, 1999., prema Zoroja, 2017.).

S obzirom na to da uzorak ovog istraživanja većinski čine žene (82,4%) navedena istraživanja provedena na uzorku žena mogu biti relevantna. Takvi rezultati mogu se objasniti činjenicom da odnos s ocem za žensku djecu često predstavlja prvi odnos s osobom suprotnog spola te ga mogu koristiti kao model za buduće partnerske odnose.

Očigledno je izostanak doživljaja prihvaćanja i topline od strane oca povezan s teškoćama otvorenog iznošenja osjećaja osobama suprotnog spola (Matić, 2018.), no u budućim bi istraživanjima bilo vrijedno dodatno istražiti varijablu spola za potpunije razumijevanje straha od intimnosti. Zaključno, rezultati pružaju snažnu potvrdu važnosti izražavanja pozitivnih emocija roditelja prema djetetu u djetinjstvu za kasniji razvoj vještina dijeljenja vlastitih misli i osjećaja u partnerskom odnosu.

4.2. Povezanost između doživljaja roditeljskog odbacivanja i razine nesigurnog stila privrženosti

U drugom problemu istraživanja željelo se ispitati postoji li povezanost između doživljaja roditeljskog odbacivanja i razine nesigurnog stila privrženosti.

Podaci dobiveni na Upitniku roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja (Rohner, 2005.) izračunati kao Indeks roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja posebno za majku te posebno za oca te podaci dobiveni na Skraćenoj verziji Brennanovog inventara iskustva u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003.), analizirani su pomoću Pearsonovog koeficijenta korelacije.

Tablica 4.2.1. *Povezanost doživljaja odbacivanja od majke i razine nesigurnog stila privrženosti u partnerskom odnosu*

		Razina nesigurnog stila privrženosti
Doživljaj odbacivanja od strane majke	r	,411
	p	0,000

Dobiveni rezultati pokazuju da postoji statistički značajna umjerena pozitivna povezanost između doživljaja odbacivanja od strane majke i izražavanja nesigurnog stila privrženosti u vlastitom partnerskom odnosu ($r=,411$, $p < 0,01$). Drugim riječima, rezultati potvrđuju

da sudionici koji su češće doživljavali odbacivanje od strane majke ujedno iskazuju višu razinu nesigurnog stila privrženosti prema partneru.

Tablica 4.2.2. *Povezanost doživljaja odbacivanja od oca i razine nesigurnog stila privrženosti u partnerskom odnosu*

		Razina nesigurnog stila privrženosti
Doživljaj odbacivanja od strane oca	r	,438
	p	0,000

Prema dobivenim podacima, doživljaj odbacivanja od strane oca također je statistički značajno umjereno pozitivno povezan s razinom nesigurnog stila privrženosti prema partneru ($r = ,438$, $p < 0,01$). Dakle, potvrđeno je da sudionici koji su češće doživljavali odbacivanje od strane oca iskazuju višu razinu nesigurnog stila privrženosti prema partneru/ici.

Dobiveni podaci potvrđuju drugu hipotezu koja je predviđala postojanje pozitivne povezanosti između doživljaja roditeljskog odbacivanja u djetinjstvu i razine nesigurnog stila privrženosti u partnerskom odnosu mladih.

Potvrđena hipoteza u ovom dijelu istraživanja ide u prilog postavkama teorije roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja i teorije privrženosti jer kao što ističu Rohner (1975., prema Rohner i Lansford, 2017.) i Bowlby (1969., 1982., prema Ildiz i Ayhan 2020.) sva ljudska bića imaju potrebu biti prihvaćena od značajnih drugih dok izostanak podmirivanja navedene potrebe može dovesti do percepcije interpersonalnih odnosa kao psihološki i emocionalno nesigurnih (Rohner i Buehler, 2017., prema Khaleque i sur., 2018.). Pojavnost niske razine povjerenja u partnerskom odnosu kao obilježja nesigurnog stila privrženosti (Kirkpatrick i Davies, 1994.) može se objasniti razvojem negativnih mentalnih reprezentacija, odnosno negativnog unutarnjeg radnog modela uslijed učestalog doživljavanja roditeljskog odbacivanja. Rezultati potvrđuju da se negativna iskustva

između djeteta i roditelja mogu prenijeti na kasnije interpersonalne odnose u odrasloj dobi te doprinijeti uvjerenju da osoba nije vrijedna tuđe ljubavi i pažnje i da ne može imati povjerenja u svog partnera / partnericu (Berk, 2008.), što je karakteristika nesigurnog stila privrženosti.

S obzirom da je doživljaj roditeljskog prihvaćanja temelj razvoja sigurne privrženosti u djetinjstvu, može se zaključiti da će djeca čiji su skrbnici skloniji negativnom ponašanju i odbacivanju, vjerojatnije razviti nesiguran stil privrženosti u djetinjstvu te ga kasnije prenijeti u druge važne interpersonalne odnose (Ainsworth i sur., 1978., Isabella, 1993., prema Berk, 2008.).

Iako se tek nekoliko domaćih istraživanja bavilo ispitivanjem odnosa doživljaja roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja i stila privrženosti prema partneru, rezultati provedenih istraživanja su u skladu s rezultatima ovog istraživanja. Primjerice, u istraživanju Sanković (2005.) rezultati potvrđuju da je kod osoba s izraženijim doživljajem odbacivanja od strane majke i oca prisutan nesiguran stil privrženosti. Također, u istraživanju Blažeka Kokorić (2006.) pokazalo se da studenti koji su odrastali u primarnoj obitelji uz izraženiji doživljaj roditeljskog odbacivanja u ranoj odrasloj dobi iskazuju u partnerskim odnosima obilježja nesigurnog stila privrženosti. Isti rezultati dobiveni su i u mnogim inozemnim istraživanjima. Tako Diehl i suradnici (1998., prema Gallo i sur., 2003.) svojim istraživanjem potvrđuju da su odrasle osobe koje imaju razvijen nesigurni stil privrženosti doživljavale manje prihvaćanja te više odbacivanja od strane svojih roditelja. Može se zaključiti da rezultati dobiveni u ovom istraživanju dosljedno potvrđuju dosadašnje spoznaje kojima se ističe važnost percepcije roditeljske responzivnosti, prihvaćanja i kvalitete odnosa roditelj-dijete u razvoju privrženosti u djetinjstvu i u budućim romantičnim odnosima (Mikulincer i Shaver, 2012.). Također, rezultati pružaju dodatnu potporu do sada provedenim istraživanjima koja ukazuju na važnu ulogu brižnih i nježnih roditeljskih postupaka prema djetetu u kasnijem razvoju sigurnog stila privrženosti djeteta prema partneru (Feeney i Noller, 1990., Hazan i Shaver, 1987., Levy i sur., 1998., prema Fraley i Roisman, 2019.).

4.3. Povezanost između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine straha od intimnosti u partnerskom odnosu

U trećem problemu istraživanja cilj je bio ispitati povezanost između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine straha od intimnosti.

Percepcija kvalitete partnerskog odnosa roditelja izražena je kao ukupan rezultat na upitniku sastavljenom od dva pitanja (*“Kako procjenjujete kvalitetu veze Vaših roditelja?”*; *“Koliko biste bili zadovoljni kada bi kvaliteta Vašeg odnosa s partnerom bila poput odnosa Vaših roditelja?”*), dok je razina straha od intimnosti izražena kao ukupan rezultat na Upitniku komponenata straha od intimnosti (Sobral i Costa, 2015.) Dobiveni podaci analizirani su pomoću Pearsonovog koeficijenta korelacije.

4.3.1. Povezanost percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine straha od intimnosti u vlastitom partnerskom odnosu

		Razina straha od intimnosti
Percepcija kvalitete partnerskog odnosa roditelja	r	-,257
	p	0,000

Rezultati u tablici 4.3.1. pokazuju da postoji statistički značajna slaba negativna povezanost između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine straha od intimnosti ($r=-,257$, $p < 0,01$).

U skladu s navedenim može se zaključiti da sudionici koji partnerski odnos svojih roditelja percipiraju manje kvalitetnim, iskazuju višu razinu straha od intimnosti u vlastitom partnerskom odnosu.

Dobiveni podaci potvrđuju treću hipotezu u kojoj se predviđalo postojanje negativne povezanosti između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine straha od intimnosti u vlastitom partnerskom odnosu.

Treća hipoteza istraživanja polazi od teorije socijalnog učenja prema kojoj roditelji predstavljaju vrlo važan model temeljem kojeg djeca uče o prirodi romantičnih odnosa i specifičnim obrascima ponašanja (Amato i DeBoer, 2001.).

Različita istraživanja ispitivala su povezanost percepcije partnerskog odnosa roditelja i ukupne kvalitete partnerskih odnosa djeteta u odrasloj dobi. Primjerice, rezultati istraživanja Bootha i Edwardsa (1990.) pokazuju da sudionici koji procjenjuju brak svojih roditelja manje kvalitetnim ujedno iskazuju nižu razinu zadovoljstva vlastitim partnerskim odnosom. Nadalje, u istraživanju Weigela i suradnika (2003., prema Gardner i sur., 2011.) sudionici koji su odrastali s roditeljima koji za njih predstavljaju pozitivan model za buduće partnerske odnose, opisivali su svoj trenutni partnerski odnos obilježjima intimnosti i predanosti, u odnosu na sudionike koji su odrastali s roditeljima koji su predstavljali manje povoljan model za buduće partnerske odnose.

Pregledom do sada provedenih istraživanja može se zaključiti da nedostaju istraživanja o povezanosti između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine straha od intimnosti. No, neka istraživanja ukazuju da kvalitetniji međusobni odnos roditelja, obilježen emocionalnom dostupnošću i toplinom može kod djeteta doprinijeti razvoju sposobnosti za intimnost i povezanost (Collins i Sroufe, 1999., Furman i Wehner, 1994., prema Steinberg i sur., 2006.). Odnosno, nedostatak intimnosti u partnerskom odnosu roditelja može biti povezan sa sličnim obrascima ponašanja djeteta u budućim partnerskim odnosima pa tako i s pojavom straha od intimnosti. Za razliku od spomenutih istraživanja, ovo istraživanje bilo je usmjereno na ispitivanje subjektivne percepcije ispitanika o kvaliteti međusobnog odnosa roditelja, no usprkos tome, dobiveni rezultati su u skladu sa sličnim ranijim istraživanjima te potvrđuju treću hipotezu.

4.4. Povezanost između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine nesigurnog stila privrženosti prema partneru

U četvrtom problemu istraživanja željelo se ispitati postoji li povezanost između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine nesigurnog stila privrženosti u partnerskom odnosu.

I kod četvrtog problema istraživanja percepcija kvalitete partnerskog odnosa roditelja mjerena je pomoću upitnika sastavljenog od dva pitanja (*“Kako procjenjujete kvalitetu veze Vaših roditelja?”*; *“Koliko biste bili zadovoljni kada bi kvaliteta Vašeg odnosa s partnerom bila poput odnosa Vaših roditelja?”*), a razina nesigurnog stila privrženosti kroz rezultat Skraćene verzije Brennanovog inventara iskustva u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003.). Dobiveni podaci analizirani su pomoću Pearsonovog koeficijenta korelacije.

4.4.1. Povezanost doživljaja kvalitete partnerskog odnosa roditelja i izraženosti nesigurnog stila privrženosti u vlastitom partnerskom odnosu

		Razina nesigurnog stila privrženosti
Percepcija kvalitete partnerskog odnosa roditelja	r	-,259
	p	0,000

Rezultati Pearsonovog koeficijenta korelacije pokazali su da je percepcija kvalitete partnerskog odnosa roditelja statistički značajno slabo negativno povezana s razinom nesigurnog stila privrženosti ($r=-,259$, $p < 0,01$).

Ovim rezultatima potvrđena je i četvrta hipoteza u kojoj se predviđalo da će sudionici koji partnerski odnos svojih roditelja percipiraju manje kvalitetnim, ujedno iskazivati višu razinu nesigurnog stila privrženosti u vlastitom partnerskom odnosu.

Potvrđivanje četvrte hipoteze istraživanja pruža dodatnu potvrdu pretpostavci da kvaliteta partnerskog odnosa roditelja ima važnu ulogu u razumijevanju budućih partnerskih

odnosa djeteta, a na to upućuju i mnoga do sada provedena istraživanja (Amato, 1996., Booth i sur., 1984., Wallerstein, 1987., prema Cui i sur., 2008.).

Isto kao i treća hipoteza istraživanja, ova hipoteza polazi od teorije socijalnog učenja prema kojoj u razvoju stila privrženosti važnu ulogu ima promatranje i modeliranje međusobnog odnosa roditelja.

Dakle, rezultati ovog istraživanja u skladu su s dosadašnjim istraživanjima kojima je utvrđena povezanost između nesigurnog stila privrženosti i percipiranih teškoća u partnerskom odnosu roditelja (Besser i Priel, 2005., J. Feeney, 2006., Henry i Holmes, 1998., Kesner i McKenry, 1998., prema Mikulincer i Shaver, 2012.). Također, rezultati istraživanja Mikulincer i Shavera (2012.) pokazuju da pozitivne interakcije u obitelji predviđaju pozitivne interakcije te nižu razinu nesigurnog stila privrženosti u budućem partnerskom odnosu djeteta.

Dobivenim rezultatima potvrđena je postavka teorije socijalnog učenja prema kojoj stil privrženosti osim putem odnosa roditelj-dijete, može biti i socijalno naučen, a što potvrđuju i do sada provedena istraživanja (Benoit i Parker, 1994., Davies i Cummings, 1994., prema Chapman, 1997.).

Iako su hipoteze trećeg i četvrtog istraživačkog problema prihvaćene, važno je naglasiti da ovdje postoje određena metodološka ograničenja. Prije svega, u ovom je istraživanju za mjerenje percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja bio korišten upitnik sastavljen od samo dva pitanja, stoga bi u budućim istraživanjima bilo poželjno primijeniti neke postojeće standardizirane mjerne instrumente. Drugim riječima, bilo bi vrijedno ispitati percepciju ispitanika o specifičnim obrascima ponašanja roditelja, kao i cjelokupnom obiteljskom ozračju. Također, s obzirom na to da su privrženost i intimnost bitne sastavnice kvalitete partnerskog odnosa, može se reći da ovi rezultati idu u smjeru potvrđivanja međugeneracijskog prijenosa kvalitete partnerskog odnosa roditelja. No, za izvođenje zaključka o međugeneracijskom prijenosu određenih obrazaca ponašanja u budućim se istraživanjima potrebno usmjeriti na specifična ponašanja roditelja i njihovu povezanost s istim obrascima ponašanja pojedinca u vlastitom partnerskom odnosu.

4.5. Osvrt na ograničenja istraživanja i preporuke za buduća istraživanja

Iako su postavljene hipoteze istraživanja potvrđene, potrebno je dodatno raspraviti, do sada nespomenuta, metodološka i druga ograničenja istraživanja te pružiti preporuke za daljnja istraživanja ovog područja.

Ponajprije, rezultati ovog istraživanja ne mogu se poopćavati na populaciju mladih odraslih osoba. Razlog proizlazi iz odabira neprobabilističke metode uzorkovanja, odnosno prigodnog uzorka. Dakle, uzorak čine mlade odrasle osobe koje su ujedno članovi različitih Facebook grupa u kojima je bila objavljena poveznica na web anketu te rezultati dobiveni u ovom istraživanju nisu reprezentativni.

Što se tiče tehnike prikupljanja podataka, tehnika web ankete u ovom je istraživanju primijenjena zbog svojih prednosti, no važno je spomenuti neka njezina ograničenja. Ponajprije, web anketa ne jamči sigurnost da je anketu ispunila osoba kojoj je namijenjena (Galešić, 2003.), što znači da nije moguće tvrditi da su svi sudionici istraživanja uistinu osobe s iskustvom partnerskog odnosa te osobe koje su trenutno u vezi, a što je iznimno važno za temu istraživanja. Također, problem može biti i autoselekcija ispitanika (Galešić, 2003.) što je vidljivo u značajno manjem udjelu sudionika koji nisu imali iskustvo odrastanja s oba roditelja te onih koji trenutno nisu u vezi. Isto tako, u skladu s trendom porasta odbijanja anketa općenito (Galešić, 2003.) te činjenicom da je odbijanje sudjelovanja u web anketama nešto učestalije (Milas, 2009.), istraživanjem je obuhvaćen relativno mali udio mladih odraslih osoba. Također, u ovom je istraživanju zastupljen značajno manji udio sudionika muškog spola (17,6%). Navedeno je u skladu s dosadašnjim saznanjima prema kojima se osobe ženskog spola češće odazivaju na sudjelovanje u istraživanjima (Groves i sur., 2000.). Na odaziv sudionika može utjecati i interes za određenu temu istraživanja (Groves i sur., 2000.). Na tragu navedenog manji udio muških ispitanika u ovom istraživanju mogao bi se objasniti time da osobe muškog spola pokazuju manje interesa za ovakve teme.

Nadalje, u istraživanju je korišten neeksperimentalni korelacijski nacrt koji ne dopušta donošenje zaključaka o uzročno posljedičnoj povezanosti (Milas, 2009.). Drugim

riječima, rezultati dobiveni u ovom istraživanju pokazuju da postoji povezanost između iskustva iz primarne obitelji i obilježja partnerskih odnosa, no sam smjer povezanosti nije moguće utvrditi. Također, u ovoj vrsti nacrtu kao nedostatak javlja se problem treće varijable (Milas, 2009.).

Primjerice, Mashek i Sherman (2006., prema Vangelisti i Beck, 2007.) navode da veći strah od intimnosti mogu imati osobe koje preferiraju manje bliske odnose i osobe koje žele intimnosti u odnosu no nemaju dovoljno socijalnih vještina i samopouzdanja da razviju intimne odnose. Također, viša razina straha od intimnosti može biti povezana s prethodnim lošim iskustvom u partnerskom odnosu, neuspjehom u uspostavi intimnog odnosa s drugom osobom (Thelen i sur., 2000.). Iako razina straha od intimnosti može ovisiti i o trajanju partnerskog odnosa, pri čemu je na samom početku zasnivanja partnerskog odnosa često prisutna manja sklonost prema dijeljenju vlastitih misli i informacija (Altman i Taylor, 1973., prema Carpenter i Greene, 2015.), no u ovom kontekstu treba napomenuti da je u ovom istraživanju bio najmanji udio onih kojima partnerski odnos traje manje od 6 mjeseci (6%). No, preostali spomenuti nalazi ukazuju na mogućnost postojanja medijatorske varijable koja djeluje između iskustva iz primarne obitelji i razine straha od intimnosti. Upravo takva saznanja ukazuju na potrebu da se u budućim istraživanjima na temu straha od intimnosti spomenute varijable (trajanje partnerskog odnosa, prethodna iskustva u vezama, želja za intimnošću...) ispituju kao potencijalni medijatori.

Isto tako, u budućim istraživanjima potrebno je posebnu pozornost posvetiti i mogućim kulturološkim i spolnim razlikama u iskazivanju straha od intimnosti. Prema rezultatima istraživanja provedenog u Americi postoje spolne razlike u razini straha od intimnosti pri čemu muškarci pokazuju višu razinu straha od intimnosti (Thelen i sur., 2000.), dok takvi rezultati nisu potvrđeni u istraživanju provedenom u Turskoj (Aracı-İyiyaydın i sur., 2023.). Nekonzistentnost navedenih rezultata ukazuje na važnu ulogu društvenih vrijednosti u razumijevanju spolnih razlika u razini straha od intimnosti, stoga bi bilo vrijedno takve rezultate provjeriti i u Hrvatskoj. Odnosno, istražiti pretpostavke teorije uloga prema kojoj se uz ulogu žene u tradicionalnijim društvima češće veže pokazivanje

emocija i razvijenije emocionalne vještine, u odnosu na ulogu muškarca (Balswick, 1979.) te pretpostavke socijalnog konstruktivizma prema kojem odnos s roditeljima i okolinom ima važnu ulogu u učenju izražavanja emocija i njihove primjerenosti u određenim situacijama (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.).

Iako je u ovom istraživanju naglasak bio na ispitivanju povezanosti između razine nesigurnog stila privrženosti i različitih iskustava iz primarne obitelji, važno je spomenuti da osim obiteljskog okruženja i kvalitete skrbi o djetetu postoje drugi činitelji koji mogu biti povezani s razvojem unutarnjih radnih modela. Samim time, u budućim istraživanjima stilova privrženosti važno je uzeti u obzir prilike za uspostavljanje bliskih odnosa, karakteristike partnera te trenutne životne uvjete. Istodobno je važno imati na umu da se razvijeni unutarnji radni modeli mogu revidirati. Primjerice, novija istraživanja pokazuju da pozitivna iskustva u partnerskom odnosu mogu doprinijeti regulaciji emocionalnih i ponašajnih reakcija kod nesigurno privrženih partnera što posljedično može dovesti do većeg zadovoljstva vezom i većeg osjećaja sigurnosti i povjerenja (Overall i Simpson, 2015.). Kada sigurno privržen partner odnosu pristupa sa sigurnošću i podržavajućim ponašanjem, nesigurno privržen partner može preispitivati svoja očekivanja i reagirati na sličan način (Kobak i Hazan, 1991., prema Berk, 2008.). Dakle, buduća istraživanja mogu biti usmjerena na dijadične odnose partnera te obrasce ponašanja koji doprinose revidiranju unutarnjih radnih modela i stilova privrženosti.

Nadalje, važno je spomenuti i ograničenja vezana uz mjerenje doživljaja roditeljskog odbacivanja. U skladu s Rohnerovim mišljenjem da je način na koji pojedinac doživljava roditeljsko ponašanje važniji od objektivnog ponašanja roditelja prema njemu (Rohner, 2021.), u istraživanju se od ispitanika tražilo da se prisjete ponašanja svojih roditelja u razdoblju njihova odrastanja. Iako neki nalazi sugeriraju da sjećanje odraslih osoba u nekoj mjeri odgovara stvarnim odnosima između roditelja i djeteta (Berk, 2008.), samo pamćenje tih događaja i odnosa može biti pod utjecajem razvojnih rezultata koji nisu posljedica isključivo roditeljskog odnosa (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.).

Primjerice, pokazano je da postoji povezanost između korištenja nezrelih obrambenih mehanizama (projekcija, potiskivanje...) i doživljaja roditeljskog odbacivanja (Giovazolias i sur., 2017.), što značajno može utjecati na rezultate istraživanja. Stoga bi u budućim istraživanjima bilo poželjno provoditi longitudinalnu studiju s više točaka mjerenja, što bi smanjilo mogućnost iskrivljenih sjećanja o roditeljskim ponašanjima. Isto tako, kako bi se unaprijedili rezultati ovog istraživanja važno je usmjeriti se na proučavanje individualnih razlika u načinu reagiranja na doživljaj roditeljskog odbacivanja. Drugim riječima, poznato je da su neki pojedinci otporniji te se uspješnije nose s doživljajem roditeljskog odbacivanja (Rohner, 2021.), stoga je potrebno utvrditi čimbenike koji doprinose razvoju otpornosti te unaprijediti savjetovani i terapijski rad. Takva istraživanja mogu pomoći u pronalaženju načina kojima se mogu zaštititi mlade osobe od izloženosti različitim prijetnjama njihovom razvoju.

Također, sudionici su procjenjivali kvalitetu odnosa svojih roditelja temeljem dosjećanja što umanjuje pouzdanost takvih podataka, ali i otvara mogućnost za tumačenje odnosa u skladu s društveno poželjnim. Stoga bi u budućim istraživanjima bilo korisno koristiti longitudinalni nacrt istraživanja te u istraživanje uključiti roditelje ispitanika.

Nadalje, iako ovo istraživanje nije bilo usmjereno na ispitivanje povezanosti između percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i doživljaja roditeljskog odbacivanja, uvidom u rezultate istraživanja ta je povezanost statistički značajna. Odnosno, sudionici koji percipiraju partnerski odnos svojih roditelja manje kvalitetnim ujedno su češće doživljavali roditeljsko odbacivanje. Stoga bi u budućim istraživanjima bilo vrijedno ispitati doživljaj roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja kao medijatorske varijable između kvalitete partnerskog odnosa roditelja i negativnih obilježja partnerske veze djece u mladoj odrasloj dobi. Ispitivanju ove povezanosti svakako bi vrijedilo posvetiti pažnju, budući da se kvaliteta dijadnog odnosa “prelijeva” i utječe na obilježja odnosa roditelja-dijete te u konačnici na razvojne ishode djeteta (Erel i Burman, 1995., prema Goldberg i Carlson, 2014.)

Zaključno, uzimajući u obzir rezultate koji ukazuju da je doživljaj odbacivanja od strane oca značajnije povezan i s razinom straha od intimnosti i razinom nesigurnog stila privrženosti te činjenicu da većinski dio uzorka čine osobe ženskog spola, u budućim bi istraživanjima bilo poželjno analizirati razlike u obilježjima partnerskih odnosa s obzirom na spol sudionika i njihov odnos s majkom i ocem.

5. Implikacije za struku socijalnog rada

Socijalni rad je praktično utemeljena profesija i akademska disciplina koja promiče društvenu promjenu i razvoj, socijalnu koheziju te osnaživanje i oslobađanje ljudi. Principi socijalne pravde i ljudskih prava središnji su u socijalnom radu. Potkrijepljena teorijom, profesija socijalnog rada angažira ljude i strukture na rješavanje životnih izazova i povećanje blagostanja (EASSW, 2017.).

Dakle, može se zaključiti da je misija socijalnog rada osnaživanje ljudi te pružanje pomoći u zadovoljenju ljudskih potreba. Iako je dominantno prisutno poimanje ljudskih potreba isključivo u terminima osnovnih egzistencijalnih potreba, rad socijalnih radnika često je usmjeren na pronalaženje načina i pružanje pomoći korisnicima u zadovoljenju potrebe za prihvaćanjem, ljubavi i pripadanjem. Tako praksa socijalnog rada obuhvaća niz aktivnosti, uključujući razne oblike terapija i savjetovanja, individualnih i grupnih načina rada te rad u zajednici (EASSW, 2017.).

S jedne strane rezultati ovog istraživanja ukazuju na važnost pravovremenog rada s obitelji s ciljem prevencije nepovoljnih razvojnih ishoda djeteta, dok s druge strane ukazuju na ulogu iskustava iz primarne obitelji u unapređenju kvalitete partnerskog odnosa mladih odraslih osoba.

Ponajprije, kada je riječ o radu s obitelji, da bi se prevenirali potencijalno negativni ishodi u razvoju djeteta, važno je uzimati u obzir obiteljsku dinamiku, ponajviše međusobni odnos roditelja te odnos svakog roditelja prema djetetu. Odnosno, socijalni radnici u svojem radu trebaju polaziti od opće teorije sustava prema kojoj obitelj predstavlja sustav osoba u interakciji (Janković, 2004.). Pri tome, bilo kakva promjena pojedinog člana

obitelji ujedno ima implikacije na ostale članove obitelji (Janković, 2004.). Primjerice, roditeljski sukobi, ovisnost roditelja o alkoholu, psihički poremećaji članova obitelji u dosadašnjim su se istraživanjima pokazali prediktornim za doživljaj odbacivanja od strane roditelja (Rohner, 1975., prema Rohner, 2021.). Dakle, važno je pravovremeno reagirati i prepoznati svaki disbalans u obiteljskom sustavu alarmantnim za jačanje obiteljskih resursa i pružanje podrške od strane socijalnih radnika i drugih aktera.

Pravovremeni rad s obitelji značajan je iz najmanje dva razloga. Ponajprije, intervencije usmjerene na poboljšanje roditeljskih kompetencija ujedno doprinose povećanju dobrobiti djeteta (Pape Cowan i Cowan, 2005.). Također, s obzirom na to da su djeca sklona koristiti odnos svojih roditelja kao model u budućim partnerskim odnosima, unapređenjem kvalitete partnerskog odnosa roditelja ujedno se povećava vjerojatnost kvalitetnijih partnerskih odnosa djece u mladoj odrasloj dobi (Amato i Booth, 2001., Schneewind i Ruppert, 1998., prema Pape Cowan i Cowan, 2005.).

Konkretno, važna je dostupnost programa kojima se roditelje educira o razvoju pozitivnog roditeljstva i kvalitetnog međusobnog odnosa roditelja za razvoj djeteta, kao i dostupnost besplatnih usluga savjetovanja za osobe koje se susreću s teškoćama roditeljstva ili bračnim teškoćama. Također, s obzirom na činjenicu da je svaka obitelj u većoj ili manjoj mjeri otporna, socijalni radnici moraju poznavati čimbenike oporavka koji pomažu obitelji da prevlada krizu i teškoće s kojima se suočava (Seccombe, 2002., prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Navedeno se posebno čini značajnim u vremenu rušenja tradicionalističkih vrijednosti, pri čemu društvo kroz razvoj različitih mreža podrške i udruga mora preuzeti ulogu primarnog pružatelja pomoći obiteljima i pojedincima.

Nadalje, ovo istraživanje ima važne implikacije i za rad socijalnih radnika u području partnerskog savjetovanja. Do sada provedena istraživanja dosljedno ukazuju na učinkovitost terapije parova u rješavanju partnerskih teškoća (Gurman, 1973., Snyder i sur., 2006., Shadish i Baldwin, 2005., prema Gurman, 2011.). Također pokazano je da terapija parova ima pozitivan učinak na brojne individualne poteškoće koje mogu biti povezane s negativnim životnim događajima iz djetinjstva (Furrow i sur., 2011., Sprenkle,

2002., prema Gurman, 2011.) Rigazio-DiGilio i Rohner (2015.) smatraju da je tijekom partnerskog savjetovanja važno partnere potaknuti na preispitivanje načina na koji njihovi prethodni interpersonalni odnosi utječu na njihov trenutni odnos. Tako navode da je tijekom savjetodavnog rada važno da svaki partner: (1) ispita svoju subjektivnu percepciju kvalitete odnosa s roditeljima u razdoblju svog odrastanja, kao i percepciju kvalitete odnosa koji ima s trenutnim partnerom (2) istraži način na koji iskustva iz primarne obitelji mogu biti povezana s trenutnim teškoćama u partnerskom odnosu (Rigazio-DiGilio i Rohner, 2015.).

Također, spoznaje iz ovog istraživanja mogle bi potaknuti veću primjenu tehnika i načina rada koji partnerima pomažu u boljem razumijevanju vlastitih obrazaca ponašanja i njihove povezanost s primarnom obitelji. Primjerice, uporaba genograma može uvelike pomoći u potpunijem razumijevanju primarne obitelji partnera (Corey, 2004.) te samim time dovesti do razrješenja teškoća u trenutnom partnerskom odnosu i zaustavljanja međugeneracijskog prijenosa negativnih obrazaca ponašanja iz primarne obitelji u odnos partner-partner.

Zaključno, socijalni radnici u radu s obiteljima trebaju njegovati holistički pristup, ali i podržavati članove obitelji u postizanju “*diferencijacije sebe*” koja uključuje “psihološko odvajanje uma i emocija te jačanje nezavisnost od drugih ljudi” (Corey, 2004.:400). Drugim riječima, važno je da pojedinac postigne istodobni osjećaj pripadanja vlastitoj obitelji te osjećaj vlastite autonomije (Corey, 2004.). Diferencijacija iz obitelji iz koje potječemo omogućuje nam prihvaćanje odgovornosti za naše misli, osjećaje, opažanja i djela (Corey, 2004.), a upravo preuzimanje odgovornosti predstavlja početak rada na promjenama.

6. Zaključak

Obitelj je primarno mjesto čovjekova razvoja u fizičkom, psihičkom i socijalnom smislu. Brojni autori naglašavaju važnost roditeljskih postupaka i međusobnog odnosa roditelja kao ključnih faktora koji potiču djecu na njihovoj spirali razvoja. Obitelj ima višestruki

utjecaj na dijete: neposredni, putem odnosa roditelj-dijete, te posredni temeljem međusobnog odnosa roditelja koji dijete promatra.

Kada je riječ o neposrednom utjecaju obitelji, uvažavajući temeljnu potrebu djeteta za pozitivnim odgovorom i doživljajem prihvatanja od strane primarnog skrbnika, važnu dimenziju roditeljskog ponašanja čini roditeljsko prihvatanje/odbacivanje djeteta. Doživljaj roditeljskog prihvatanja kao obilježja zdrave obitelji važno je za razvoj temeljnog povjerenja u svijet i okolinu te je povezano s pozitivnim interpersonalnim ponašanjem djeteta u budućim odnosima. S druge strane, učestalo doživljavanje roditeljskog odbacivanja, kao obilježje rizične obitelji, može dovesti do razvoja nepovjerenja u svijet oko sebe te posljedično do teškoća u uspostavi kvalitetnih interpersonalnih odnosa.

Osim neposrednog utjecaja obitelji, za razumijevanje budućih interpersonalnih odnosa djeteta, važan je međusobni odnos roditelja koji za dijete predstavlja model budućih partnerskih odnosa. Pri tome, nekvalitetniji odnos roditelja pruža manje mogućnosti za usvajanje pozitivnih socijalnih vještina koje su potrebne za razvoj kvalitetnih odnosa djeteta.

S obzirom na to da je doživljaj intimnosti središnja ljudska potreba te da tijekom odrastanja dolazi do premještanja figure privrženosti te traženja sigurne baze i bliskosti u odnosu s romantičnim partnerom, važno je razumjeti kako su negativna iskustva iz primarne obitelji povezana sa strahom od intimnosti i nesigurnim stilom privrženosti u mladoj odrasloj dobi.

U skladu s time, rezultati ovog istraživanja provedenog na prigodnom uzorku od 204 mlade odrasle osobe u dobi od 18 do 30 godina pokazuju da su učestalo doživljavanje roditeljskog odbacivanja od strane oba roditelja i percepcija partnerskog odnosa roditelja manje kvalitetnim značajno povezani s višom razinom straha od intimnosti i višom razinom nesigurnog stila privrženosti u partnerskom odnosu mladih odraslih osoba.

Drugim riječima, ovo istraživanje potvrđuje postavke teorije roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja prema kojoj doživljaj roditeljskog odbacivanja može dovesti do razvoja negativnih mentalnih reprezentacija o sebi i drugima koje pojedinac prenosi u buduće odnose. Samim time, doživljaj roditeljskog odbacivanja može biti povezan sa strahom od intimnosti i nesigurnim stilom privrženosti prema partneru, a što je ovim istraživanjem i potvrđeno.

Također, istraživanje potvrđuje i postavke teorije socijalnog učenja prema kojoj međusobni odnos roditelja predstavlja važan model za buduće partnerske odnose djeteta. Odnosno, pokazalo se da je nekvalitetniji odnos roditelja značajno povezan s teškoćama u vlastitom partnerskom odnosu u smislu više razine nesigurnog stila privrženosti i straha od intimnosti.

Zaključno, rezultati ukazuju na važnost pravovremenog rada s obitelji s ciljem prevencije nepovoljnih razvojnih ishoda djeteta. S druge strane, rezultati ukazuju na važnost sagledavanja osobnih iskustava iz primarne obitelji u razumijevanju i poboljšanju dinamike partnerskog odnosa te potvrđuju da su doživljaj roditeljskog odbacivanja i nekvalitetniji međusobni odnos roditelja rizični čimbenici za razvoj kvalitetnog partnerskog odnosa djeteta.

Socijali radnici u radu s obiteljima trebaju znati prepoznati rizične, ali i zaštite čimbenike te uvažiti značenja koje pojedinci pridaju svojim iskustvima. Poznato je da potraga za smislom onoga što nam se događa može voditi do rješenja problema. Stoga je važno sagledati korisničku perspektivu, uzimati u obzir načine na koji ljudi percipiraju stvari te kakvo im značenje pridaju (Howe, 1987.) jer učinak ranih iskustava nije deterministički, već probabilistički (Ajduković i sur., 2007.) te pruža priliku za promjenom.

„Promjene nabolje ili nagore uvijek su moguće. Taj kontinuirani potencijal za promjenu znači da ne postoji razdoblje života u kojem osoba nije ranjiva na nevolje, kao i da ne postoji razdoblje u životu u kojem osoba nije prijemčiva za povoljne utjecaje.“

(Bowlby, 1988.:136, prema Ajduković i sur., 2007.)

Literatura

1. Ajduković, M., Kregar Orešković, K., & Laklija, M. (2007). Teorija privrženosti i suvremeni socijalni rad. *Ljetopis socijalnog rada*, 14(1), 93-118.
2. Allen, K. A., & Kern, M. L. (2017). The need to belong. U: Allen K. A., & Kern, M. L. (ur.), *School belonging in adolescents: theory, research and practice*, (str. 5-12). Singapur: Springer Nature.
3. Amato, P. R., & DeBoer, D. D. (2001). The Transmission of Marital Instability Across Generations: Relationship Skills or Commitment to Marriage? *Journal of Marriage and Family*, 63(4), 1038–1051.
4. Aracı-İyiyaydın, A., Toplu-Demirtaş, E., Akçabozan-Kayabol, N. B., & Rohner, R. P. (2023). All you fear is love: The roles of rejection by intimate others. *Personal Relationships*, 30(5), 1-20.
5. Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
6. Ashdown, B. K., Brown, C. M., Faherty, A. N., & Camden, A. A. (2020). Parental rejection and fear of intimacy in the United States and Guatemala: Context and culture matter. *Current Psychology*, 1-11.
7. Babić, N. (2014). *Suvremeno djetinjstvo: teorijski pristupi, prakse i istraživanja*. Osijek: Filozofski fakultet.
8. Balswick, J. (1979). The Inexpressive Male: Functional-Conflict and Role Theory as Contrasting Explanations. *The Family Coordinator*, 28(3), 331-336.
9. Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological bulletin*, 117(3), 497-529.
10. Bergmann, W. (2007). *Umijeće roditeljske ljubavi*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
11. Berk, L. E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
12. Blažeka Kokorić, S. (2005). *Povezanost iskustava u primarnoj obitelji s obilježjima partnerskih odnosa*. Doktorska disertacija. Zagreb: Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada.

13. Blažeka Kokorić, S. (2006). Uloga roditeljske skrbi u formiranju stilova privrženosti djece u djetinjstvu i odrasloj dobi. *Dijete i društvo: časopis za promicanje prava djeteta*, 8(1), 63-87.
14. Blažeka Kokorić, S., & Gabrić, M. (2009). Razlike u ljubavnim vezama studenata sa sigurnim i nesigurnim stilovima privrženosti. *Ljetopis socijalnog rada*, 16(3), 551-572.
15. Booth, A., & Edwards, J. N. (1990). Transmission of Marital and Family Quality Over the Generations. *Journal of Divorce*, 13(2), 41–58.
16. Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj- Emocionalni i socijalni razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
17. Brajša-Žganec, A., Lopižić J., & Penezić, Z. (2014). *Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva*. Zagreb: Hrvatsko psihološko društvo: Naklada Slap.
18. Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self report measures of adult romantic attachment. An integrative overview. U: Simpson, J. A., & Rholes, W. S. (ur.), *Attachment theory and close relationship*, (str. 47-76). New York: Guilford.
19. Carpenter, A., & Greene, K. (2015). Social Penetration Theory. U: Berger, C. R., & Roloff, M. E. (ur.), *The International Encyclopedia of Interpersonal Communication*, (str. 1–4). London: Wiley- Blackwell.
20. Cassidy, J. (2008). Emotion regulation: Influences of attachment relationships. *Monographs of the society for research in child development*, 59(2-3), 228-249.
21. Chapman, B. P. (1997). Perception of parental conflict as a predictor of attachment and caregiving styles in romantic relationship of young adults. *Honors projects*, 99.
22. Corey, G. (2004). *Teorija i praksa psihološkog savjetovanja i psihoterapija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
23. Cui, M., Fincham, F. D., & Pasley, B. K. (2008). Young adult romantic relationships: The role of parents' marital problems and relationship efficacy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(9), 1226-1235.

24. Čubela Adorić, V., & Matić, K. (2022). Latent structure and reliability of the Croatian version of the Fear of intimacy components questionnaire: A study with adult children of divorced parents. U: Pavela Benai, I. (ur.), *Book of Selected Proceedings*, (str. 81-94). Zadar: University of Zadar.
25. Čudina-Obradović, M., & Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
26. Del Toro, M. (2012). The influence of parent-child attachment on romantic relationships. *McNair Scholars Research Journal*, 8(1), 5.
27. Einav, M. (2014). Perceptions about parents' relationship and parenting quality, attachment styles, and young adults' intimate expectations: A cluster analytic approach. *The Journal of psychology*, 148(4), 413-434.
28. European association of schools of social work (2017). *Globalna definicija profesije socijalnog rada*. Posjećeno 11.6.2023. na mrežnoj stranici <https://www.archive2.eassw.org/global/globalna-definicija-profesije-socijalnog-rada/>
29. Feeney, J. A., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281–291.
30. Feng, D., Giarrusso, R., Bengtson, V. L., & Frye, N. (1999). Intergenerational Transmission of Marital Quality and Marital Instability. *Journal of Marriage and the Family*, 61(2), 451-463.
31. Fraley, R. C., & Roisman, G. I. (2019). The development of adult attachment styles: four lessons. *Current Opinion in Psychology*, 25, 26–30.
32. Galešić, M. (2003). Anketna istraživanja putem interneta: mogući izvori pogrešaka. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 14(1-2), 297-320.
33. Gallo, L. C., Smith, T. W., & Ruiz, J. M. (2003). An Interpersonal Analysis of Adult Attachment Style: Circumplex Descriptions, Recalled Developmental Experiences, Self-Representations, and Interpersonal Functioning in Adulthood. *Journal of Personality*, 71(2), 141–182.

34. Gardner, B. C., Busby, D. M., Burr, B. K., & Lyon, S. E. (2011). Getting to the root of relationship attributions: Family-of-origin perspectives on self and partner views. *Contemporary family therapy*, 33(3), 253-272.
35. Giovazolias, T., Karagiannopoulou, E., & Mitsopoulou, E. (2017). Can the factor structure of Defense Style Questionnaire (DSQ-40) contribute to our understanding of parental acceptance/rejection, bullying, victimization and perceived well-being in Greek early adolescents? *Europe's Journal of Psychology*, 13(2), 269–285.
36. Goldberg, J. S., & Carlson, M. J. (2014). Parents' Relationship Quality and Children's Behavior in Stable Married and Cohabiting Families. *Journal of Marriage and Family*, 76(4), 762–777.
37. Groves, R. M., Singer, E., & Corning, A. (2000). Leverage-Saliency Theory of Survey Participation: Description and an Illustration. *The Public Opinion Quarterly*, 64(3), 299 - 308.
38. Gurman, A. S. (2011). Couple therapy research and the practice of couple therapy: Can we talk? *Family Process*, 50(3), 280-292.
39. Haralambos, M. i Heald, R. (1994). *Uvod u sociologiju*. Zagreb: Globus.
40. Howe, D. (1987). Client-centred approaches. U: Howe, D. (ur.), *An introduction to social work theory: Making sense in practice*, (str. 99 -111). Aldershot: Ashgate Publishing.
41. Ildiz, G. I., & Ayhan, A. B. (2020). A study of predictive role of parental acceptance rejection perceived by children on secure attachment level. *Current Psychology*, 41(1), 3741-3750.
42. Janković, J. (2004). *Pristupanje obitelji- sustavni pristup*. Zagreb:Alinea.
43. Janković, J. (2012). *Plodovi roditeljskih poruka*. Zagreb:Etcetera.
44. Kamenov, Ž., & Jelić, M. (2003). Validacija instrumenta za mjerenje sigurne privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa: Modifikacija Brennanova Inventara iskustva u bliskim vezama. *Suvremena psihologija*, 6(1), 73-91.
45. Khaleque, A., Hussain, S., Gul, S., & Zahra, S. (2018). Relations between remembered childhood parental acceptance-rejection, current fear of intimacy, and

- psychological adjustment among Pakistan adults. *Psychology and Behavioral Science*, 10(2), 1-8.
46. Khaleque, A., Uddin, M. K., Hossain, K. N., Siddique, M. N. E. A., & Shirin, A. (2019). Perceived parental acceptance–rejection in childhood predict psychological adjustment and rejection sensitivity in adulthood. *Psychological Studies*, 64(1), 447-454.
 47. Ki, P., Rohner, R. P., Britner, P. A., Halgunseth, L. C., & Rigazio-DiGilio, S. A. (2018). Coping with remembrances of parental rejection in childhood: gender differences and associations with intimate partner relationships. *Journal of Child and Family Studies*, 27(8), 2441–2455.
 48. Kirkpatrick, L. A., & Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(3), 502-512.
 49. Krause, E. D., Mendelson, T., & Lynch, T. R. (2003). Childhood emotional invalidation and adult psychological distress: the mediating role of emotional inhibition. *Child Abuse & Neglect*, 27(2), 199–213.
 50. Kuterovac-Jagodić, G., & Keresteš, G. (1997). Perception of parental acceptance-rejection and some personality variables in young adults. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 4-5(30-31), 477-491.
 51. Markham, L. (2022). *Smiren roditelj, sretna djeca: Kako prestati vikati i početi se povezivati*. Split: Harfa.
 52. Matić, K. (2018). *Privrženost u bliskim odnosima i strah od intimnosti u ljubavnoj vezi kod odrasle djece razvedenih roditelja*. Diplomski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju.
 53. Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2012). Adult Attachment Orientations and Relationship Processes. *Journal of Family Theory & Review*, 4(4), 259–274.
 54. Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
 55. Oliver, P. (2010). *The student's guide to research ethics*. UK: McGraw-Hill Education.

56. Ottaway, A. (2010). Divorce and its impact on the intimate relationships of young adults. *Journal Of Divorce & Remarriage*, 38(1-2), 39-59.
57. Overall, N. C., & Simpson, J. A. (2015). Attachment and dyadic regulation processes. *Current Opinion in Psychology*, 1, 61–66.
58. Pape Cowan, C., & Cowan, P. A. (2005). Two central roles for couple relationships: Breaking negative intergenerational patterns and enhancing children's adaptation. *Sexual and Relationship Therapy*, 20(3), 275–288.
59. Phillips, T. M., Wilmoth, J. D., Wall, S. K., Peterson, D. J., Buckley, R., & Phillips, L. E. (2013). Recollected Parental Care and Fear of Intimacy in Emerging Adults. *The Family Journal*, 21(3), 335–341.
60. Reynolds, J., Houlston, C., & Coleman, L. (2014). *Understanding Relationship Quality*. London: OnePlusOne.
61. Rhoades, G. K., Stanley, S. M., Markman, H. J., & Ragan, E. P. (2012). Parents' Marital Status, Conflict, and Role Modeling: Links With Adult Romantic Relationship Quality. *Journal of Divorce & Remarriage*, 53(5), 348–367.
62. Rigazio-DiGilio, S. A., & Rohner, R. P. (2015). Interpersonal acceptance-rejection theory and clinical applications. U: Kourkoutas, E., & Hart, A. (ur.), *Innovative practices and interventions for children and adolescents with psychosocial difficulties and disorders*, (str.476-515). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publications
63. Rohner, R. P. (2005). Parental acceptance-rejection questionnaire (PARQ): Test Manual. U: Rohner, R. P., & Khaleque, A. (ur.), *Handbook for the study of parental acceptance and rejection*, (str.43-106). Storrs, CT: Rohner Research Publications.
64. Rohner, R. P., & Lansford, J. E. (2017). Deep structure of the human affectional system: introduction to interpersonal acceptance-rejection theory. *Journal of Family Theory & Review*, 9(4), 426–440.
65. Rohner, R. P., Filus, A., Melendez-Rhodes, T., Kuyumcu, B., Machado, F., Roszak, J., Hussain, S., Chyung, Y.J., Senese, P.V., Daneshmandi, S., Ashdown, B.K., Giovazolias, T., Glavak- Tkalić, R., Chen, S.K., Uddin, M.K., Harris, S.,

- Gregory, N. Favero, M., Zahra, S., Lee, J., Miranda, M.C., Izadikhah, Z., Brown, C.M., ... Roy, K. (2019). Psychological maladjustment mediates the relation between remembrances of parental rejection in childhood and adult's fear of Intimacy: A multicultural study. *Cross-Cultural Research*, 53(5), 508-542.
66. Rohner, R. P., & Ali, S. (2020). Parental acceptance rejection questionnaire (PARQ). U: Zeigler-Hill, V., & Shackelford, T. K., (ur.), *Encyclopedia of personality and individual differences*, (str. 3425-3427). Cham: Springer.
67. Rohner, R. P. (2021). Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory (IPARTheory) and evidence. *Online readings in psychology and culture*, 6(1), 4.
68. Rumjaun, A., & Narod, F. (2020). Social learning theory- Albert Bandura. U: Akpan, B., & Kennedy, T. J., (ur.), *Science education in theory and practice: An introduction guide to learning theory*, (str. 89-99). Cham: Springer.
69. Sanković, K. (2005). *Ispitivanje razlika u percepciji roditeljskog prihvaćanja i odbijanja kod studenata različite privrženosti u ljubavnim vezama*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu, Odsjek za psihologiju.
70. Shulman, S., & Connolly, J. (2013). The challenge of romantic relationships in emerging adulthood: Reconceptualization of the field. *Emerging Adulthood*, 1(1), 27-39.
71. Smith, E.E., Nolen-Hoeksema, S., Frederickson, B.L., Loftus, G.R., Bem i D.J., & Maren, S. (2007). *Atkinson/Hilgard Uvod u psihologiju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
72. Sobral, M. P., & Costa, M. E. (2015). Development of the Fear of Intimacy Components Questionnaire (FICQ). *European Journal of Psychological Assessment*, 31(4), 302-309.
73. Sobral, M. P., Teixeira, C. P., & Costa, M. E. (2015). Who can give me satisfaction? *The family journal*, 23(3), 247-253.
74. Steinberg, S. J., Davila, J., & Fincham, F. (2006). Adolescent Marital Expectations and Romantic Experiences: Associations With Perceptions About Parental Conflict and Adolescent Attachment Security. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(3), 314–329.

75. Thelen, M. H., Vander Wal, J. S., Thomas, A. M., & Harmon, R. (2000). Fear of Intimacy among Dating Couples. *Behavior Modification*, 24(2), 223–240.
76. Vangelisti, A. L., & Beck, G. (2007). Intimacy and fear of intimacy. U: L'Abate, L. (ur.), *Low-cost approaches to promote physical and mental health: Theory, research, and practice*, (str. 395-414). New York: Springer.
77. Vasta, R., Haith, M. M., & Miller, S. A. (2005). *Dječja psihologija: moderna znanost*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
78. Zoroja, A. (2017). *Odnos percepcije roditeljskog prihvaćanja-odbijanja, straha od intimnosti u odnosima, psihološke prilagodbe te razine samopoštovanja*. Diplomski rad. Zagreb: Hrvatski studiji, Odsjek za psihologiju.

Prilozi

Prilog 1: Popis tablica

Tablica 4.1.1. Povezanost doživljaja odbacivanja od majke i razine straha od intimnosti u partnerskom odnosu

Tablica 4.1.2. Povezanost doživljaja odbacivanja od oca i razine straha od intimnosti u partnerskom odnosu

Tablica 4.2.1. Povezanost doživljaja odbacivanja od majke i razine nesigurnog stila privrženosti u partnerskom odnosu

Tablica 4.2.2. Povezanost doživljaja odbacivanja od oca i razine nesigurnog stila privrženosti u partnerskom odnosu

Tablica 4.3.1. Povezanost percepcije kvalitete partnerskog odnosa roditelja i razine straha od intimnosti u vlastitom partnerskom odnosu

Tablica 4.4.1. Povezanost doživljaja kvalitete partnerskog odnosa roditelja i izraženosti nesigurnog stila privrženosti u vlastitom partnerskom odnosu

Prilog 2: Sociodemografski podaci ispitanika

U ovom dijelu upitnika nalaze se pitanja kojima želimo dobiti uvid u neka sociodemografska obilježja Vas kao sudionika

1. Kojeg ste spola?

- muško
- žensko

2. Koliko imate godina? _____

3. U kakvoj sredini ste odrastali do svoje 18. Godine života (s obzirom na veličinu mjesta)?

UPUTA: ako ste tijekom odrastanja promijenili mjesto u kojem ste živjeli, zaokružite sredinu u kojoj ste najdulje živjeli

- na selu
- u manjem gradu (do 20 000 stanovnika)
- u gradu srednje veličine (20 000 do 100 000 stanovnika)

- u velikom gradu (100 000 do 500 000 stanovnika)
- u velegradu (više od 500 000 stanovnika)

4. Koji je Vaš trenutni radni status?

- zaposlen/a (ugovor o radu, rad na određeno, rad na neodređeno)
- nezaposlen/a
- student/ica
- učenik/ica

5. Koji je Vaš najviše postignut stupanj obrazovanja (za one koji odgovore na 4. pitanje „zaposlen/a, nezaposlen/a“)

- nezavršena osnovna škola
- završena osnovna škola
- završena srednja škola
- završen preddiplomski studij
- završen diplomski studij
- završen integrirani preddiplomski i diplomski studij
- završen poslijediplomski studij ili doktorat

6. Koja ste razina studija (za one koji odgovore na 4. pitanje „student/ica“)?

- preddiplomski sveučilišni studij
- diplomski sveučilišni studij
- kratki stručni studij
- preddiplomski stručni studij
- specijalistički diplomski stručni studij
- integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Prilog 3: Podaci o obilježjima primarne obitelji

Sljedeća pitanja odnose se na Vašu obitelj u kojoj ste odrastali. Molimo Vas da označite onaj odgovor koji najbolje opisuje Vaše iskustvo u obitelji tijekom Vašeg odrastanja. Odrastanje se odnosi na razdoblje djetinjstva i adolescencije, odnosno do 18. godine Vašeg života.

7. Jeste li tijekom cijelog djetinjstva odrastali uz oba roditelja?

- da
- ne

8. U kakvoj su vezi bili Vaši roditelji tijekom Vašeg odrastanja? (za one koji odgovore „da“ na 8. pitanje)

- u braku
- u izvanbračnoj zajednici
- razvedeni
- ostalo _____

9. Vaša dob u trenutku razvoda roditelja? (za one koji su na 8. pitanje odgovorili „razvedeni“) _____

10. Kako procjenjujete kvalitetu veze Vaših roditelja?

- izrazito nekvalitetna
- nekvalitetna
- osrednja
- kvalitetna
- izrazito kvalitetna

11. Molimo Vas da odaberete neke od mogućih razloga zbog kojeg niste odrastali s oba roditelja ili da ga sami navedete ukoliko nije obuhvaćen ponuđenim odgovorima. (za one koji su na 7. pitanje odgovorili „ne“)

- razvod roditelja
- duža odsutnost jednog roditelja (zbog posla, bolesti,...)
- duža odsutnost oba roditelja (zbog posla, bolesti...)
- smrt jedno roditelja
- smrt oba roditelja
- nepoznavanje jednog roditelja
- nepoznavanje oba roditelja
- ostalo _____

Prilog 4: Podaci o iskustvima u ljubavnim vezama

Sljedeća pitanja odnose se na Vaša iskustva u ljubavnim vezama. Molimo Vas da odgovorite na pitanja tako da zaokružite odgovor koji najbolje opisuje Vaše trenutno iskustvo te dosadašnja iskustva u partnerskim odnosima općenito.

13. Jeste li trenutno u partnerskoj vezi?

- da
- ne

14. Koliko ste dugo u partnerskoj vezi? (za one koji na 13. pitanje odgovore „da“)

- do 6 mjeseci
- od 6 do 12 mjeseci
- od 1 godine do 2 godine
- od 2 do pet godina
- duže od pet godina

15. Molimo Vas da zaokružite odgovor koji najbolje opisuje o kakvoj se vezi radi.

- avantura
- kraća, neobvezujuća veza
- duža, ozbiljna veza
- zajednički život izvan braka
- zajednički život u braku

16. Koliko biste bili zadovoljni kada bi kvaliteta Vašeg odnosa s partnerom/icom bila poput odnosa Vaših roditelja?

- izrazito nezadovoljan/na
- nezadovoljan/na
- niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na
- zadovoljan/na
- izrazito zadovoljan/na

17. Molimo da označite koja se od navedenih tvrdnji najviše odnosi na Vaša dosadašnja iskustva u partnerskim odnosima. (za one koji na 13. pitanje odgovore „ne“)

- nikad nisam bio/la u vezi
- najčešće sam imao/la avanture na jednu noć
- najčešće sam imao/la kraće, neobvezujuće veze
- najčešće sam imao/la duže, ozbiljne veze

Prilog 5: Upitnik roditeljskog prihvaćanja/odbacivanja

Pred Vama se nalaze tvrdnje kojima se ispituju ponašanja Vaših roditelja usmjerena prema Vama tijekom odrastanja. Zaokružite koliko često su se Vaša majka i otac ponašali prema Vama na opisani način u periodu Vašeg odrastanja.

Ako ste odrastali samo s jednim roditeljem odgovorite samo za njega, a ako Vas je odgajao netko drugi umjesto roditelja, molimo Vas da odgovarate na pitanja tako da pod roditeljima mislite na tu ili te osobe. Ako niste odrastali s nekim od roditelja ili Vas nije odgajala druga osoba, označite „Nisam odrastao uz majku/oca“.

Moja majka		nikad	rijetko	ponekad	uvijek
1	Tukla me i kada to nisam zaslužio/la.	1	2	3	4
2	Zaboravljala je ono što je trebala obaviti za mene.	1	2	3	4
3	Doživljavala me kao teret.	1	2	3	4
4	Razgovarala je sa mnom toplo i s ljubavlju.	1	2	3	4
5	Grdila me i bila nestrpljiva.	1	2	3	4
6	Nije imala vremena odgovarati na moja pitanja.	1	2	3	4
7	Činilo mi se da sam joj smetao/la.	1	2	3	4
8	Istinski ju je zanimalo čime se ja bavim.	1	2	3	4
9	Izgovorila mi je mnogo ružnih riječi.	1	2	3	4
10	Nije obraćala pažnju kada sam tražio/la pomoć.	1	2	3	4
11	Nije imala razumijevanja kada sam imao/la problema.	1	2	3	4
12	Govorila mi je kako je ponosna na mene kad sam bio/la dobar/dobra.	1	2	3	4
13	Namjerno je vrijeđala moje osjećaje.	1	2	3	4
14	Zaboravljala je važne događaje za koje sam mislio/la da bi ih trebala pamtiti.	1	2	3	4
15	Kad sam se loše ponašao/la pokazivala je da me više ne voli.	1	2	3	4
16	Trudila se da mi pomogne kad sam bio/la uplašen/a ili zabrinut/a.	1	2	3	4
17	Osratomila bi me pred mojim prijateljima kad bih se loše ponašao/la.	1	2	3	4
18	Izbjegavala me.	1	2	3	4
19	Žalila se na mene.	1	2	3	4
20	Dopuštala mi je da radim ono što je meni bilo važno, čak i kad to njoj ne bi odgovaralo.	1	2	3	4
21	Kad sam se loše ponašao/la, uspoređivala me s ostalom djecom na moju štetu.	1	2	3	4
22	Prepuštala je nekom drugom brigu o meni (npr. susjedima ili rođacima).	1	2	3	4
23	Stavljala mi je na znanje da sam bio/la neželjen/a.	1	2	3	4
24	Udarala me tako da sam se bojao/la da bi me mogla ozbiljno povrijediti.	1	2	3	4

Moj otac		nikad	rijetko	ponekad	uvijek
1	Tukao me i kada to nisam zaslužio/la.	1	2	3	4
2	Zaboravljao je ono što je trebao obaviti za mene.	1	2	3	4
3	Doživljavao me kao teret.	1	2	3	4

4	Razgovarao je sa mnom toplo i s ljubavlju.	1	2	3	4
5	Grdio me i bio nestrpljiv.	1	2	3	4
6	Nije imao vremena odgovarati na moja pitanja.	1	2	3	4
7	Činilo mi se da sam mu smetao/la.	1	2	3	4
8	Istinski ga je zanimalo čime se ja bavim.	1	2	3	4
9	Izgovorio mi je mnogo ružnih riječi.	1	2	3	4
10	Nije obraćao pažnju kada sam tražio/la pomoć.	1	2	3	4
11	Nije imao razumijevanja kada sam imao/la problema.	1	2	3	4
12	Govorio mi je kako je ponosan na mene kad sam bio/la dobar/dobra.	1	2	3	4
13	Namjerno je vrijeđao moje osjećaje.	1	2	3	4
14	Zaboravljao je važne događaje za koje sam mislio/la da bi ih trebala pamtit.	1	2	3	4
15	Kad sam se loše ponašao/la pokazivao je da me više ne voli.	1	2	3	4
16	Trudio se da mi pomogne kad sam bio/la uplašen/a ili zabrinut/a.	1	2	3	4
17	Osratomio bi me pred mojim prijateljima kad bih se loše ponašao/la.	1	2	3	4
18	Izbjegavao me.	1	2	3	4
19	Žalio se na mene.	1	2	3	4
20	Dopuštao mi je da radim ono što je meni bilo važno, čak i kad to njemu ne bi odgovaralo.	1	2	3	4
21	Kad sam se loše ponašao/la, uspoređivao me s ostalom djecom na moju štetu.	1	2	3	4
22	Prepuštao je nekom drugom brigu o meni (npr. susjedima ili rođacima).	1	2	3	4
23	Stavljao mi je na znanje da sam bio/la neželjen/a.	1	2	3	4
24	Udarao me tako da sam se bojao/la da bi me mogao ozbiljno povrijediti.	1	2	3	4

Prilog 6: Upitnik komponenata straha od intimnosti

Sljedeće tvrdnje odnose se na to kako se osjećate u trenutnom partnerskom odnosu ili kako ste se osjećali u prošlom partnerskom odnosu, ukoliko trenutno niste u vezi. Molimo Vas da razmislite o svom trenutnom ili bivšem partneru/ici i da označite u kojoj se mjeri pojedina tvrdnja odnosi na Vas.

1 – uopće se ne odnosi na mene, 2 – ne odnosi se na mene, 3 – niti se odnosi niti se ne odnosi na mene, 4 – odnosi se na mene, 5 – u potpunosti se odnosi na mene

		1	2	3	4	5
1	Radije ne pokazujem partneru/ici određene aspekte moje osobnosti.	1	2	3	4	5
2	U vezi mi najviše smeta kad osjetim da partner/ica ulazi u moj osobni prostor.	1	2	3	4	5
3	Pokušavam sakriti od partnera/ice svoje slabosti.	1	2	3	4	5
4	Ne volim se opravdavati svome partneru/ici.	1	2	3	4	5
5	Ponekad skrivam istinu kako se moj/a partner/ica ne bi razočarao/la.	1	2	3	4	5

6	Kada moram donijeti neke osobne odluke, radije ih donosim bez partnera/ice.	1	2	3	4	5
7	Kako bih izbjegao/la da moj partner/ica loše misli o meni, postoje stvari koje mu/joj ne pokazujem ili ne govorim.	1	2	3	4	5
8	Smeta mi kad se moram prilagođavati svom partneru/ici.	1	2	3	4	5
9	Mislim da bi moj/a partner/ica mogao/la dobiti negativnu sliku o meni ukoliko zna sve o meni.	1	2	3	4	5
10	Štitim svoj osobni prostor kako bih sačuvao/la svoju autonomiju.	1	2	3	4	5

Prilog 7: Skraćena verzija Brennanovog inventara iskustva u bliskim vezama

Sljedeće tvrdnje odnose se na Vaše osjećaje u ljubavnim vezama. Zanima nas kako se Vi općenito osjećate u Vašim vezama s LJUBAVNIM PARTNEROM/ICOM, a ne što se događa u Vašoj trenutnoj vezi, ako ju imate. Molimo Vas da pažljivo pročitate svaku tvrdnju i odgovorite u kojoj mjeri se slažete s tvrdnjama. Ispitivanje je anonimno pa Vas molimo da budete iskreni.

1 – uopće se ne slažem; 2 – uglavnom se ne slažem; 3 – niti se slažem niti s ne slažem; 4 – uglavnom se slažem, 5 – u potpunosti se slažem

		1	2	3	4	5
1	Radje ne pokazujem partneru/ici svoje prave osjećaje.	1	2	3	4	5
2	Bojim se da moji ljubavni partneri/ice neće mariti za mene koliko ja marim za njih.	1	2	3	4	5
3	U trenutku kada se moj partner/ica počne zblizavati sa mnom, primjećujem da se ja povlačim.	1	2	3	4	5
4	Jako se brinem da ću izgubiti partnera/icu.	1	2	3	4	5
5	Ne osjećam se ugodno kada se emocionalno otvaram ljubavnim partnerima/icama.	1	2	3	4	5
6	Ako ne mogu navesti partnera/icu da pokaže interes za mene, postajem uznemiren/a ili ljut/a.	1	2	3	4	5
7	Nervozan/nervozna sam kada mi se partneri/ice previše emocionalno približe.	1	2	3	4	5
8	Brinem se da ću ostati sam/a.	1	2	3	4	5
9	Osjećam se ugodno dijeleći svoje intimne misli i osjećaje s partnerom/icom.	1	2	3	4	5
10	Moja želja za bliskošću ponekad uplaši i otjera ljude.	1	2	3	4	5
11	Pokušavam izbjeći preveliko zblizavanje s partnerom/icom.	1	2	3	4	5
12	Ponekad osjećam da prisiljavam partnere/ice da pokazuju više osjećaja, više obvezivanja.	1	2	3	4	5
13	Gotovo sve govorim svojim parterima/icama.	1	2	3	4	5
14	Kada nisam u vezi, osjećam se pomalo tjeskobno i nesigurno.	1	2	3	4	5
15	Osjećam se jako neugodno kad sam blizak/bliska s partnerima/icama.	1	2	3	4	5
16	Postajem nezadovoljan/nezadovoljna kada moji partneri/ice nisu na raspolaganju kada ih trebam.	1	2	3	4	5

17	Obraćam se partneru/ici iz puno razloga, uključujući utjehu i smirivanje.	1	2	3	4	5
18	Zamjeram partneru/ici kada provodi vrijeme odvojeno od mene.	1	2	3	4	5